

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Міжнародні економічні відносини»

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої
освіти

на тему
«МАКРОЕКОНОМІЧНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ»

Виконав здобувач вищої освіти
_ 2 _ курсу, групи МЕВ-22м
ОПП «Міжнародні економічні

відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні

економічні відносини»
Покідько Ігор Анатолійович
« ____ » _____ 2024 р.

Керівник роботи
к.е.н., доцент

_____ Дар'я НАСИПАЙКО
« ____ » _____ 2024 р.

Рецензент _____

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний
 Кафедра Міжнародних економічних відносин
 Рівень вищої освіти Магістр
 Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
 Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
 Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 Іван МИЦЕНКО
 «___» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Покідька Ігоря Анатолійовича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Макроекономічні інвестиційні процеси в економіці України

2. Керівник роботи

Насипайко Дар'я Сергіївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи

Метою є дослідження макроекономічних інвестиційних процесів в економіці України та окреслення перспектив залучення в українську економіку іноземних інвесторів.

Завдання: дослідити економічну суть інвестицій, їх класифікацію та характерні особливості; вивчити основи державного регулювання інвестиційної діяльності; розглянути іноземний досвід стимулювання інвестиційної діяльності; розкрити особливості розвитку глобалізаційних процесів та місце України в них; здійснити аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну; охарактеризувати інвестиційний клімат України та оцінити інвестиції в економіки інших країн; встановити пріоритети стимулювання інвестиційної діяльності; запропонувати перспективні напрями залучення в українську економіку іноземних інвесторів.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	доц. Насипайко Д.С.		
Розділ 2	доц. Насипайко Д.С.		
Розділ 3	доц. Насипайко Д.С.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження	01.06.2023-01.08.2023	
2	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану його виконання	02.08.2023-15.08.2023	
3	Опрацювання навчальної та наукової літератури і складання плану роботи	16.08.2023-03.09.2023	
4	Проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу	04.09.2023-06.10.2023	
5	Написання тексту 1-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	07.10.2023-23.10.2023	
6	Написання тексту 2-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	24.10.2023-11.11.2023	
7	Написання тексту 3-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	12.11.2023-30.11.2023	
8	Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення кваліфікаційної роботи	01.12.2023-10.12.2023	
9	Перевірка на плагіат	11.12.2023-31.12.2023	
10	Отримання відгуку наукового керівника	01.01.2024-10.01.2024	
11	Зовнішнє рецензування роботи	11.01.2024-21.01.2024	
12	Захист випускної кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії		

Дата видачі завдання

«___»_____ 2023 року

Підпис керівника

_____ Насипайко Д.С.

Завдання прийнято до виконання

«___»_____ 2023 року

Підпис здобувача

_____ Покідько І.А.

АНОТАЦІЯ

Покідько І.А. Макроекономічні інвестиційні процеси в економіці України. – Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2024.

В першому розділі розкривається сутність інвестицій та їх класифікація. Визначено особливості державного регулювання інвестиційної діяльності. Проаналізовано іноземний досвід стимулювання інвестиційної діяльності. В другому розділі здійснено аналіз розвитку глобалізаційних процесів та місця України в них. Проаналізовано надходження прямих іноземних інвестицій в Україну. Проведено оцінку інвестиційного клімату України та інвестицій в економіки інших країн. В третьому розділі визначено пріоритети стимулювання інвестиційної діяльності. Окреслено перспективи залучення в українську економіку іноземних інвесторів.

Ключові слова: інвестиції, прямі іноземні інвестиції, інвестиційні процеси, інвестиційна діяльність, державне регулювання інвестиційної діяльності, стимулювання інвестиційної діяльності, глобалізаційні процеси.

ABSTRACT

Pokid'ko I.A. Macroeconomic investment processes in the economy of Ukraine. – Qualification thesis for the second (master's) level of higher education in the specialty 292 "International Economic Relations" of the educational and professional program "International Economic Relations" – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine – Kropyvnytskyi, 2024.

The first chapter defines the essence of investments and their classification. Specific features of state regulation of investment activities are determined. The foreign experience of stimulating investment activity is analyzed. The second chapter analyzes the development of globalization processes and Ukraine's place in them. The inflow of foreign direct investments to Ukraine was analyzed. An assessment of the investment climate of Ukraine and investments in the economies of other countries was carried out. In the third chapter, the priorities for stimulating investment activity are determined. The prospects for attracting foreign investors to the Ukrainian economy are outlined.

Keywords: investment, foreign direct investment, investment processes, investment activity, state regulation of investment activity, stimulation of investment activity, globalization processes.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	10
1.1. Сутність інвестицій та їх класифікація.....	10
1.2. Основи державного регулювання інвестиційної діяльності.....	19
1.3. Іноземний досвід стимулювання інвестиційної діяльності.....	27
Висновки до розділу 1.....	33
 РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.....	35
2.1. Розвиток глобалізаційних процесів та місце України в них.....	35
2.2. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну.....	40
2.3. Оцінка інвестиційного клімату України та інвестицій в економіки інших країн.....	50
Висновки до розділу 2.....	58
 РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	59
3.1. Пріоритети стимулювання інвестиційної діяльності.....	59
3.2. Перспективи залучення в українську економіку іноземних інвесторів.....	64
Висновки до розділу 3.....	69
 ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з проблем соціально-економічного розвитку України за часи її незалежності є внутрішній дефіцит інвестиційних ресурсів у країні. Цю проблему можна вирішити лише за умови припливу іноземного капіталу.

Загалом залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку дозволяє більш ефективно використовувати ресурси та промисловий потенціал країни, а також сприяє розвитку технологій, оновленню та модернізації підприємств, забезпечуючи таким чином позитивну динаміку економіки.

Сукупна динаміка прямих іноземних інвестицій в українську економіку за останні 10 років та їх річні надходження значною мірою свідчать про погіршення інвестиційного середовища у нашій країні упродовж періодів економічних і політичних криз.

Причини низької активності іноземних інвесторів у Україні у тому, що є безліч проблем інституційного і економічного характеру, котрі традиційно призводили до підвищення бізнес-ризиків. Повномасштабне вторгнення російських військ у Україну додає до традиційних ризиків загрози воєнного стану, відповідно кількість зацікавлених іноземних інвесторів в фінансуванні підприємств нашої держави значно зменшилася.

Після закінчення війни у Україні фінансові ресурси, надані міжнародними організаціями, урядами дружніх країн й іншими іноземними інвесторами, матимуть важливу роль в відбудові національної економіки. Тому важливо залучити інвестиції в види економічної діяльності та сектори з найвищою прибутковістю вкладеного капіталу та забезпечити економічне зростання, водночас відновлюючи житлово-комунальне господарство, автошляхи та іншу інфраструктуру.

Враховуючи вищесказане, дослідження макроекономічних інвестиційних процесів у економіці України є актуальним.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження макроекономічних інвестиційних процесів в економіці України та окреслення перспектив залучення в українську економіку іноземних інвесторів.

Виходячи з поставленої мети в роботі були вирішені наступні **завдання**:

- дослідити економічну суть інвестицій, їх класифікацію та характерні особливості;
- вивчити основи державного регулювання інвестиційної діяльності;
- розглянути іноземний досвід стимулювання інвестиційної діяльності;
- розкрити особливості розвитку глобалізаційних процесів та місце України в них;
- здійснити аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну;
- охарактеризувати інвестиційний клімат України та оцінити інвестиції в економіки інших країн;
- встановити пріоритети стимулювання інвестиційної діяльності;
- запропонувати перспективні напрями залучення в українську економіку іноземних інвесторів.

Об'єктом дослідження обрано показники інвестиційної діяльності України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти макроекономічних інвестиційних процесів в економіці України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи застосовувалася система загальнонаукових методів дослідження, зокрема: емпіричні (спостереження, опис, порівняння, вимірювання) – на етапі збору необхідних даних; теоретичні (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація, аргументація тощо); системний; функціональний; конкретно-соціологічний; метод групування; графічні методи.

Результати, отримані в ході написання кваліфікаційної роботи, полягають в оцінці, порівнянні, аналізі макроекономічних інвестиційних процесів в економіці України. **Теоретична значимість отриманих результатів** полягає у наступному:

- систематизовано існуючі підходи до визначення поняття «інвестиції» та запропоновано класифікацію інвестицій за різними ознаками;
- розглянуто перспективи залучення в українську економіку іноземних інвесторів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що цей матеріал може бути використаний установами, організаціями, державою при вирішенні питань стимулювання інвестиційної діяльності. Результати проведеного дослідження можуть знайти застосування в процесі викладання курсу «Інвестування» і пов'язаних економічних дисциплін, а також при підготовці навчальних та навчально-методичних матеріалів.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем» (м. Кропивницький, ЦНТУ), висвітлені в тезах доповіді.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

В першому розділі «Теоретико - організаційні основи інвестиційної діяльності» розкрито економічну сутність інвестицій – досліджено ряд визначень «інвестиції» та їх класифікацію. Наведено основи державного регулювання інвестиційної діяльності – розглянуто адміністративні та економічні методи впливу на інвестиційну активність в Україні. Доцільно врахувати іноземний досвід стимулювання інвестиційної діяльності. Розглянуто досвід іноземних держав щодо залучення ними ресурсів, досягнення позитивної динаміки інвестування та економічного розвитку загалом.

В другому розділі «Аналіз та оцінка макроекономічних інвестиційних процесів в економіці України» досліджено розвиток глобалізаційних процесів та місце України в них. Проаналізовано позиції країн у загальному рейтингу рівня глобалізації. Здійснено аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за останні десять років, також в розрізі країн світу, видів економічної діяльності, галузей промисловості. Охарактеризовано інвестиційний клімат України на основі розрахунку індексу Doing Business та інвестиції України в економіки інших країн. Здійснено аналіз макроекономічних показників інвестиційного процесу в Україні.

В третьому розділі «Перспективні напрями розвитку інвестиційної діяльності» окреслено пріоритети стимулювання інвестиційної діяльності – пріоритетні сфери реформ. Визначено перспективи залучення в українську економіку іноземних інвесторів.

Обсяг роботи. Дипломна робота викладена на 87 сторінках, її положення проілюстровані 7 таблицями та 12 рисунками. Список використаних джерел налічує 111 найменувань і викладений на 13 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО - ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність інвестицій та їх класифікація

Слово «інвестиції» походить від латинського «inwest», що означає «вкласти», «інвестувати», буквально означає англійською (investment) та німецькою (inwestition) — вкладення капіталу або інвестиції. У різних галузях економічної науки та різних сферах практичної діяльності зміст наведених понять має свої особливості. Підсумувавши результати його аналізу, можна виділити наступні загальні риси:

- інвестиції в макроекономіці є частиною загальних витрат, які включають витрати на нові засоби виробництва (виробничі або фіксовані інвестиції), інвестиції в нове житло та збільшення товарних запасів. Отже, інвестиції — це частина валового внутрішнього продукту, яка не споживається у поточному періоді та забезпечує приріст капіталу у економіці [54];

- інвестиції в теорії виробництва, і загалом у мікроекономіці, - це процес створення виробничого потенціалу (враховуючи засоби виробництва, предмети праці, робочу силу) [9];

- та, зрештою, в теорії фінансів під інвестиціями розуміють придбання реальних або фінансових активів, отже, це сьогоденні витрати, на меті яких є одержання майбутніх вигод. Точніше, інвестиції – це обмін визначеної сьогоденної вартості, на можливо невизначену, майбутню вартість.

Підходи до визначення поняття «інвестиції» надто різноманітні, щоб дати єдине і точне визначення.

Інвестиції, як спеціалізований об'єкт економічної науки, на рубежі ХХ століття стали складною проблемою. На думку У. Шарпа, «інвестувати» в найширшому розумінні означає «відмову від грошей сьогодні, щоб мати більше грошей у майбутньому». Л. Хітмен визначає інвестиції як спосіб розміщення

капіталу для забезпечення збереження або зростання його вартості та/або генерування позитивного доходу [93].

В Англосаксонській енциклопедії є подібне пояснення цього терміну [108].

Такий же інвестиційний зміст відображено і в роботах українських економістів, таких як І. Бланка [6], В. Федоренка [91], в термінологічному словнику Дж. Розенберга, книгах «Мікроекономіка» та «Макроекономіка» (автори Е. Долан та Д. Ліндсей), де вказано, що «інвестиції – це «вкладення (витрачання) грошей, капіталу з ціллю його подальшого примноження, отримання доходу, чи те і інше». Трішки схожим є тлумачення в сучасному фінансово-економічному словнику: інвестиції – це вкладення у основний та оборотний капітал з ціллю одержання доходу; в книзі «Економікс» (автори К. Макконнел та С. Брю): інвестиції — це витрати на виробництво та нагромадження засобів виробництва, накопичення матеріальних запасів» та ін.

У українській енциклопедії інвестиція визначається як довготривале вкладення капіталу «у різноманітні галузі капіталістичної економіки (сільське господарство, транспорт і інші галузі) в межах країни чи за кордоном для отримання найбільшого прибутку» [88].

«У адміністративно-командній економіці термін «інвестиції» мало використовувався, натомість замість нього у плануванні і господарській практиці були популярні такі терміни як «капітальні вкладення», «вкладення у основні фонди», «довгострокові вкладення» тощо» [93]. В соціалістичних країнах термін «інвестиції» вживався як синонім капітальних вкладень, адже тут головною метою інвестиційної діяльності було збільшення обсягів виробництва, в основному продукції важкої промисловості та військово-промислового комплексу, а отримання при цьому прибутку, досягнення соціально-економічного та екологічного ефектів в більшості випадків не ставилося за мету. А найважливіше завдання інвестиційної діяльності при капіталістичній системі – це отримання підприємницького прибутку (доходу) та ін.

Таким чином, інвестиції – це дещо ширша економічна категорія, аніж довгострокове вкладення капіталу, капітальні вкладення, так як вони можуть впроваджуватись в найрізноманітніших формах: реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній та на відміну від капітальних вкладень - інвестиції завершуються в проекти, індикатором росту яких є прибуток, або дохід, дивіденди, проценти, економічний, соціальний, інноваційний, екологічний ефекти [93].

Згідно з економічною теорією «основним фактором інвестування є процентна ставка: держава, здійснюючи функцію випуску грошей та будучи найбільш великим учасником фінансового ринку, особисто впливає як на процентні ставки, так й на обсяги інвестицій». Зрештою, фіскальна експансія збільшує потребу держави в фінансових ресурсах, відповідно відсоткові ставки підвищуються, інвестиції у приватному секторі економіки зменшуються. Грошове розширення у короткостроковій перспективі зменшує відсоткові ставки, однак у довгостроковому періоді може сприяти інфляції та підвищення номінальних ставок прибутковості (ефект Фішера) [93].

Згідно класичної моделі фінансовий ринок – це «ринок позикових коштів, де позичальниками є в основному фірми-виробники товарів та послуг, котрі здійснюють реальні інвестиції, кредиторами – домашні господарства, які заощаджують частину поточного доходу. Обсяг інвестицій та ринкова відсоткова ставка обумовлюються під впливом попиту і пропозиції фінансових ресурсів. Отже, головними факторами, які визначають обсяг інвестування та прибутковість фінансових вкладень являються ефективність реальних виробничих інвестицій та переваги домашніх господарств стосовно поточного та майбутнього споживання» [74]. Інвестиції представляють собою «процес накопичення капіталу, являючись при цьому найголовнішим джерелом економічного розвитку. Головною ціллю фінансового ринку являється переродження суспільних заощаджень у інвестиції. В теперішніх умовах динамічного розвитку нових технологій інвестиції є основним засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень у економіці, покращення якісних показників діяльності на мікро- та макрорівнях. Чим суттєвіші об'єми інвестицій та вища їх ефективність інвести-

цій, тим швидше проходить відтворювальний процес, здійснюються позитивні ринкові зміни та перетворення» [93].

Зокрема, термін «інвестиції» визначається науковцями та вченими по-різному. Зрештою, існує підхід до розгляду інвестицій з точки зору мікро- і макроекономіки [83, с. 6]. Відповідно, з позиції мікроекономіки інвестиції є «процесом створення засобів виробництва та людського капіталу на меті якого отримання прибутку від виробничої діяльності». З точки зору макроекономіки вони є частиною спільних витрат на рівні економіки, котра виступає основою оновлення та накопичення основного капіталу і визначає структуру економіки, швидкість її зростання та рівень конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

Інший підхід пропонує вивчення інвестиції з фінансової і економічної точки зору. У контексті фінансів ця економічна категорія вміщує у себе сукупність усіх видів активів (коштів), котрі вкладаються у господарську діяльність, маючи на меті отримання прибутку. Дивлячись з економічної точки зору, інвестиції - це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переобладнання основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу [31, с.20].

У свою чергу В. Іванюк визначає це поняття як сукупність витрат, котрі безпосередньо сприяють збільшенню загальної величини нагромадженого у економіці капіталу [101, с. 223]. Власне, це визначення є неповним, адже інвестування у будь-який об'єкт не завжди забезпечує отримання вигоди для інвестора.

Вважаю, що найкраще значення цього терміну розкриває Законодавство України. Стаття 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначає, що інвестиції - це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. Майновими й інтелектуальними цінностями у якості інвестицій може бути власний чи запозичений капітал, цінні папери (крім векселів), паї, рухоме і неру-

хоме майно, майнові права інтелектуальної власності (патенти, ліцензії, копірайт та ін.) і будь-які інші майнові права і сукупність знань, котрі оформлені в вигляді технічної документації, навичок й виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, однак не запатентованих («ноу-хау») [68].

Згідно зі ст. 326 Господарського кодексу України [17] «інвестиціями в сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей і майнових прав у об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту».

Класифікація інвестицій за різними критеріями наведена на рисунку 1.1. Наприклад, у залежності від форми власності визначають державні, приватні і змішані інвестиції. Змішаний вид інвестицій [19, с. 33] передбачає, що вкладаються не тільки державні кошти, а й кошти приватних фізичних чи юридичних осіб.

Крім того інвестиції розрізняють за ознакою національної належності. Зрештою, національними інвестиціями вважають ті, що належать резиденту країни – суб'єкту, постійним місцем перебування котрого є приймаюча країна. Власниками іноземних інвестицій є суб'єкти, постійним місцем перебування яких є не приймаюча країна, тобто нерезидентам [19, с. 5]. Діяльність іноземних та національних інвесторів регулює Законодавство України.

Дуже часто за іноземними інвестиціями йде впровадження новітніх технологій, випуск нових видів продукції, новий стиль менеджменту, використання найкращого із практики закордонного бізнесу. Досліджуючи географічну структуру іноземних інвестицій, можна визначити, що основна їхня частка припадає на розвинені країни [14, с. 29].

Інвестиції вкладають в найрізноманітніші об'єкти. У залежності від цього критерію виокремлюють фінансові інвестиції, які вкладаються в цінні папери. Також одним із видів є реальні інвестиції, котрі передбачають капіталовкладення як в матеріальні, так й нематеріальні активи [83, с.8].

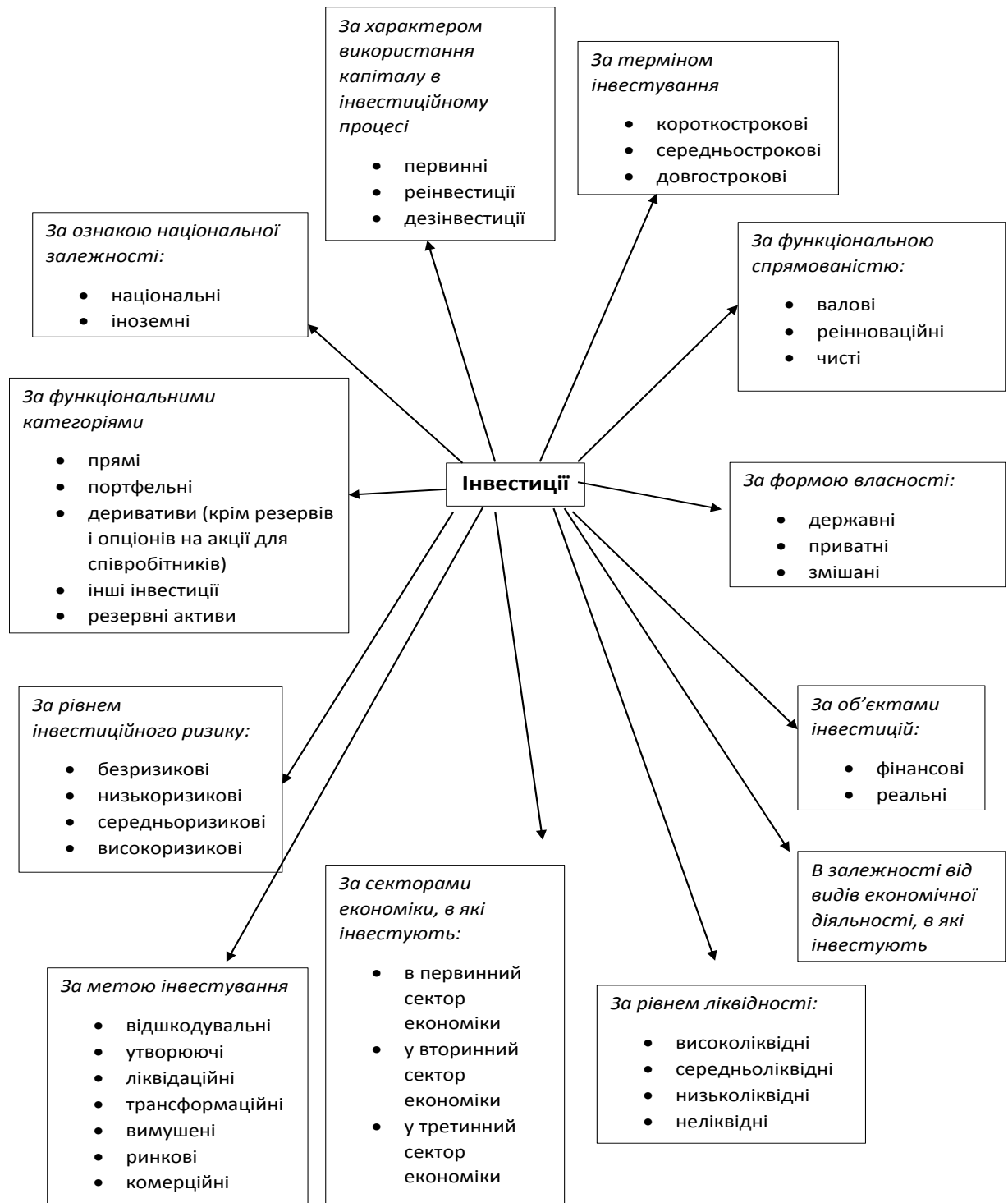

Рисунок 1.1. Класифікація інвестицій за різними ознаками.

Примітка: побудовано автором

Крім того інвестиції класифікують залежно від секторів економіки у котрі вони вкладаються (в первинний, вторинний, третинний сектори економіки), та у залежності від видів економічної діяльності, що вони охоплюють. Усі можливі

види економічної діяльності описані у статистичному класифікаторі КВЕД ДК 009:2010 [39, с. 11].

Так як інвестиційна діяльність може приносити різний результат його суб'єктам і здійснювати різноманітні функції, виокремлюють такі види інвестицій: прямі, портфельні, у деривативи, резервні активи й інші інвестиції. Зрештою, треба приділити увагу першим двом видам. Прямі інвестиції є по суті вкладення резидента однієї країни в підприємство іншої країни з метою отримання прибутку. Метою здійснення такого виду інвестиційної діяльності є встановлення контролю над діяльністю підприємства. Власне, портфельні інвестиції вкладаються в цінні папери, з котрих інвестор отримує прибуток, однак при цьому не має контролю над підприємством-емітентом [97, с. 17].

Головними видами прямих іноземних інвестицій є:

- інвестування з нуля – створення за кордоном філіалу чи підприємства, що знаходиться в 100-відсотковій власності інвестора;
- поглинання чи придбання іноземного підприємства;
- фінансування діяльності філіалів;
- придбання майнових прав: прав на користування землею, природними ресурсами та ін.;
- надання прав щодо використання ноу-хау, технологій й інше;
- покупка акцій/паїв в статутному капіталі іноземної компанії, котрі надають право контролювати діяльність підприємства [77].

Стосовно резервних активів, вони є «коштами, які перебувають в вільному розпорядженні органів грошово-кредитного регулювання і контролюються ними з метою задоволення потреб в фінансуванні платіжного балансу, проведення інтервенцій на валютних ринках для надання впливу на валютний курс та ін.». А до інших інвестицій належать залишки й операції, окрім тих, що належать до прямих і портфельних інвестицій й похідних фінансових інструментів та опціонів на акції для співробітників та резервних активів [39, с. 10].

Інвестуючи в підприємство, суб'єкт інвестиційної діяльності має власну мету. Зрештою, відносно відтворення головних засобів виробництва. Отже, у

залежності від ступеня їх відтворення, виокремлюють валові інвестиції (відтворення основних засобів виробництва та нематеріальних активів), реінноваційні (просто відтворення цінностей, які зношуються), чисті (розширене відтворення) [29, с. 102].

Щодо інших сфер діяльності підприємства, визначають відшкодувальні інвестиції, які «спрямовані на компенсацію спожитого у процесі виробництва капіталу або на розширення виробничого потенціалу; утворюючи, котрі використовуються для купівлі або створення нового виробничого капіталу з метою розширення виробничого процесу; ліквідаційні, що потрібні для знищення непродуктивного капіталу і такого, що стримує розвиток чи є суспільно небезпечним». У свою чергу трансформаційні інвестиції вкладаються, маючи на меті зміни програми випуску продукції. Інший вид інвестицій має обов'язковий характер, тому має назву - вимушений. Його метою може бути підвищення надійності і техніки безпеки на виробництві, на екологію та ін. Ринкові вкладення передбачають вдосконалення продукції чи диверсифікацію виробництва з метою збереження позицій на ринку, а комерційні в свою чергу - просування і поширення продукту на ринку [39, с.11].

У залежності від характеру використання, визначають первинні інвестиції, котрі використовуються вперше, реінвестиції, які вкладаються повторно і дезінвестиції, за яких інвестований капітал вилучається з обороту та не використовується у інвестиційних цілях [68, с. 5].

У залежності від терміну на який вкладаються інвестиції розрізняють : короткострокові інвестиції (на період до 3 років), середньострокові (3-5 років) і довгострокові (більше 5 років) [39, с. 11].

Короткострокові інвестиції вкладаються, зазвичай, в цінні папери, а довгострокові – в виробництво чи інноваційну діяльність [49, с. 19].

Для інвестора важливу роль відіграє ліквідність інвестицій – можливість об'єктів інвестування швидко перетворюватись в грошову форму із мінімальними втратами. Отже, виділяють високоліквідні інвестиції, котрі конвертуються у грошову форму у термін до одного місяця, без значних втрат своєї поточ-

ної ринкової вартості. Середньоліквідні зберігають таку здатність упродовж 1-6 місяців, а низьколіквідні – набувають такої здібності після 6 і більше місяців. У свою чергу, неліквідними вважають інвестиції, які не можуть бути реалізовані самостійно, а тільки у складі цілісного майнового комплексу [39, с.12].

Ще однією не менш важливою ознакою, за якою класифікують інвестиції, є рівень ризику. У межах даного критерію виділяють безризикові, низько-і, середньо- й високоризикові, крім того також спекулятивні інвестиції [83, с. 9]. Спекулятивні інвестиції збагачують власника за рахунок підвищення курсів валют.

Є дві головні причини, котрі стимулюють компанії трансформуватись в багатонаціональні: вихід на зовнішні ринки і зменшення витрат. У залежності з цим виділяють два основні види прямих іноземних інвестицій: горизонтальні і вертикальні (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Мотиви вертикальних та горизонтальних ПІІ

ПІІ	Мотивація	Факторна порція або – емпірична оцінка міжнародних торгових потоків	Географічний розподіл ринків продажу продукції	Географічний розподіл виробничого процесу
Вертикальні	Отримати перевагу від різниці вартості певних етапів виробництва у різних країнах	Головний офіс як правило географічно відділений від місць виробництва	Ринки компанії та іноземної дочірньої структури спільні	Різні етапи здійснюються у різних країнах
Горизонтальні	Знизити експортні затрати (на транспорт, ввізні мита тощо) чи одержати вихід на ринки	Головний офіс знаходиться у місці виробництва або географічно відокремлений від нього	Ринки компанії та іноземної дочірньої структури різні	Всі етапи здійснюються в одній країні

Примітка: джерело [92, с.20].

Горизонтальні ПП визначають «виробництво за кордоном товарів і послуг, які схожі до тих, виробництво котрих компанія здійснює на внутрішньому ринку (наприклад, автомобілі Škoda виробляються за межами Чехії). Вертикальні прямі іноземні інвестиції з'являються у випадку, коли транснаціональні компанії здійснюють окремі етапи виробничого процесу у різних країнах. Дана назва покликана тим, що транснаціональна компанія декомпонує виробничий ланцюг вертикально шляхом переміщення окремих етапів виробництва за кордон» [92, с.20].

Отже, класифікація за кожною з цих ознак надає повне уявлення про економічну сутність інвестицій, їх функції і вплив інвесторів як на окреме підприємство, так й на національну економіку в цілому.

Загалом, інвестиції є одним із факторів розвитку економіки. А саме, залучення капіталу надає можливість приймаючій країні розвивати різноманітні галузі економіки, застосовувати нові технології і створювати робочі місця.

Для інвестора позитивним наслідком залучення інвестицій є можливість отримання доходу.

Однак треба зазначити, що інвестування має також недоліки. А саме кожен інвестор прагне задовольнити передусім власні інтереси. З однієї сторони, це стимулює його розвивати об'єкт інвестування, однак з іншої сторони, цей розвиток не завжди може бути на користь приймаючої країни. Ось, наприклад, інвестори можуть вкладати в розвиток «брудних» галузей, котрі сприяють погіршенню довкілля, не інвестувати в пріоритетні галузі розвитку. Крім того, негативним фактором може бути й встановлення монополії на ринку чи ж витіснення інших виробників. Найнебезпечнішою є ситуація за якої іноземні інвестори витісняють вітчизняних підприємців.

Звідси робимо висновок, що уряд кожної країни має ставитися з обережністю до будь-яких пропонованих йому інвестиційних проєктів.

1.2. Основи державного регулювання інвестиційної діяльності

Відповідно до юридичної науки, державне регулювання — це здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у соціальній, економічній, політичній, духовній та інших сферах для їх регулювання та встановлення загальних правил і соціальних норм поведінки, а також запобігання виникненню соціально небажаних явищ [55, с. 118].

Є. Кубка вважає, що державний регулювання створює умови для того, щоб суб'єкти та об'єкти управління здійснювали діяльність у бажаному для держави напрямку, в якому розвиватиметься вся система управління [1, с. 66]. Автор вважає, що без державного управління не може бути державного регулювання.

Н.М. Намлієва [57, с. 97] стверджує, що «державне регулювання інвестиційної діяльності – це процес формування умов для оптимального залучення інвестицій; діяльність органів державної влади стосовно вироблення державної інвестиційної політики, визначення і ефективного застосування механізмів її реалізації».

Наразі законодавчо-правова база стосовно державного регулювання інвестиційної діяльності включає понад 100 різних нормативних документів (законів, указів, постанов, декретів, інструкцій та ін.), серед них треба відмітити Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про лізинг», «Про інноваційну діяльність», «Про цінні папери та фондовий ринок», що забезпечують правову основу інвестування. Деякі положення вищезазначених законів є неоднозначними та суперечливими, а зміни та доповнення до цієї бази доволі часто погіршують умови діяльності іноземних інвесторів. Враховуючи велику кількість нормативних актів, недосконалість законодавства сьогодні є однією з головних причин, що знижують розвиток інвестиційної діяльності [44, с. 327].

Основні акти законодавства щодо інвестиційної діяльності наступні:

- 1) Закон України «Про інвестиційну діяльність»;

- 2) Закон України «Про режим іноземного інвестування»;
- 3) Постанова КМУ «Деякі питання організації діяльності ради вітчизняних та іноземних інвесторів при центральному, місцевому органі виконавчої влади»;
- 4) Постанова КМУ «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора»;
- 5) Постанова КМУ «Про затвердження Порядку визначення продукції власного виробництва підприємств з іноземними інвестиціями»;
- 6) Наказ Мінекономіки «Про затвердження Методики оцінювання роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо залучення інвестицій, здійснення заходів з поліпшення інвестиційного клімату у відповідних галузях економіки та регіонах і відповідної форми звіту»;
- 7) Постанова правління НБУ «Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну»;
- 8) Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення державної експертизи інвестиційних проектів»;
- 9) Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методики проведення державної експертизи інвестиційних проектів та форми висновку за її результатами»;
- 10) Закон України «Про лізинг»;
- 11) Закон України «Про інноваційну діяльність»;
- 12) Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»;
- 13) Податковий кодекс України;
- 14) Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків та торгівлі України «Про заходи МЗЕЗторгу щодо забезпечення виконання постанови Кабінету Міністрів України від 30.01.1997 р. № 112»;
- 15) Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження».

Згідно зі ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність» державне регулювання інвестиційної діяльності «здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики, ґрунтуючись на цілях і показниках економічного та соціального розвитку України, державних і регіональних програм розвитку економіки, державного та місцевих бюджетів, зрештою передбачених в них обсягів фінансування інвестиційної діяльності» [68].

Слово «принцип» походить від латинського «*princīpium*», яке пояснюється так [79]:

- 1) центральне пояснення, характеристика, яка є основою для створення або реалізації чого-небудь;
- 2) внутрішні переконання, тобто погляди на речі, які визначають норми поведінки;
- 3) основа будь-якого обладнання та приладів. Принципи займають домінуюче місце в структурі процесу державного регулювання інвестиційної діяльності, оскільки принципи, засоби, методи інвестиційної політики та способи досягнення її цілей базуються саме на принципах (рис. 1.2).

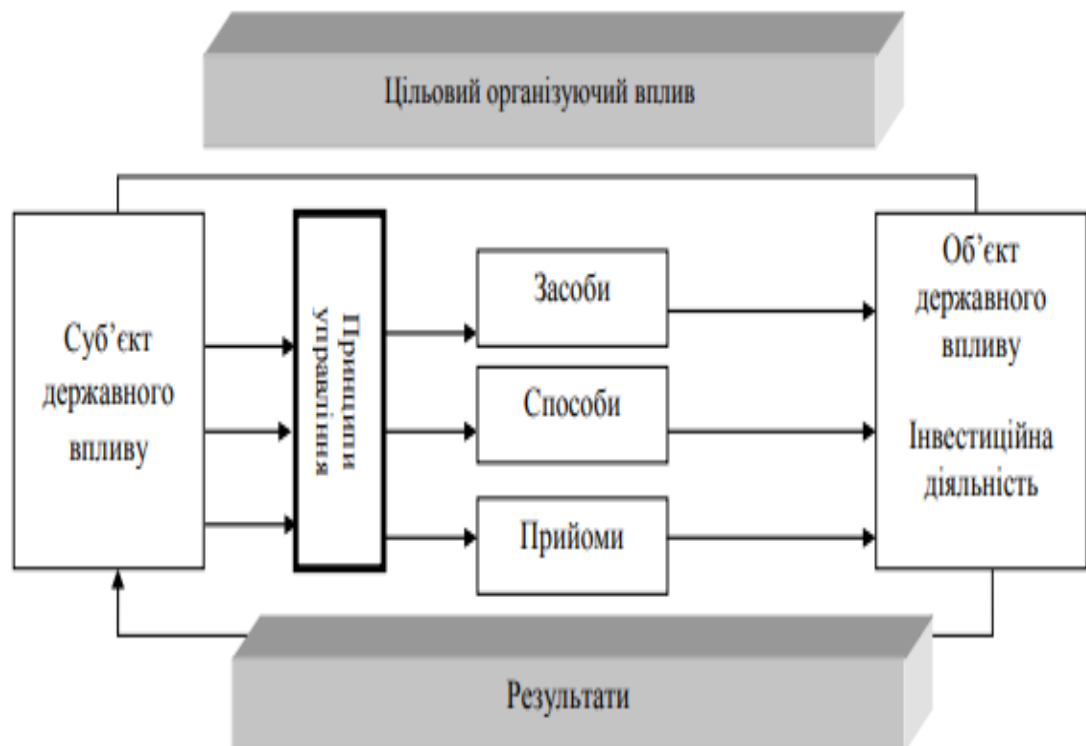

Рис. 1.2. Процес державного регулювання інвестиційної діяльності [44].

Засоби державного регулювання інвестиційної діяльності – «складові системи реалізації принципів державного регулювання інвестиційної діяльності, що використовуються в визначеній окремій ситуації. Беручи до уваги значення принципів, останні повинні доповнювати дію економічних законів та закономірностей, виявляючи притаманні їм сутнісні риси і весь час повторювані зв'язки між елементами системи. Підґрунтям фундаментального поєднання державного та ринкового механізму регулювання процесів відтворення економіки є принципи законності, відповідності динамічним умовам розвитку і визначеній соціально-економічній ситуації у державі, гармонізації економічних інтересів, економічної й екологічної доцільності, регіонального підходу, поетапного згортання регуляторних функцій держави на користь ринкового механізму з врахуванням тенденцій на європейському та світовому ринках. Принципи повинні бути основою при моделюванні певних елементів організаційно-економічного механізму державного регулювання, забезпеченні його цілісності і синхронності в взаємодії усіх блоків» [36].

«Загалом державне регулювання реалізується:

- у відповідності до державних інвестиційних програм;
- безпосереднім управлінням державними інвестиціями;
- впровадженню системи податків з диференціюванням податкових ставок та пільг;
- фінансування в вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток конкретних територій, галузей виробництва;
- здійснення фінансової та кредитної політики, політики ціноутворення (в тому числі випуском у обіг цінних паперів), амортизаційної політики;
- контролем за неухильним виконанням державних норм та стандартів;
- антимонопольними заходами, приватизацією об'єктів державної власності, враховуючи і об'єкти незавершеного будівництва;
- експертизою та оцінкою інвестиційних проектів» [47, с. 61].

Держава застосовує не тільки адміністративні, а й «економічні методи впливу на інвестиційну діяльність в країні. Адміністративні (прямі) методи ре-

гулювання допускають пряму дію на суб'єкти інвестиційної діяльності; держава має право та можливість здійснювати примус стосовно інших суб'єктів економіки, користуючись регламентами, заборонами, обмеженнями, дозволами. Інструментами подібної дії є законодавчі та нормативні акти. До прикладу, законом визначається, що всі інвестиційні проекти повинні пройти екологічну експертизу. Економічні методи впливу держави – це методи, завдяки яким держава має вплив на суб'єкти інвестиційної діяльності методом стимулювання ухвалення інвестиційних рішень як в інтересах конкретних суб'єктів, так й всього суспільства» [47, с. 62].

Правовий статус Верховної Ради України у галузі регулювання інвестиційної діяльності ґрунтується на «положеннях Конституції України, Бюджетного та Податкового кодексів України. Верховна Рада України здійснює власні повноваження шляхом прийняття законодавства, котре стосується державного бюджету та бюджетної системи України; системи оподаткування і митних платежів, що сплачують суб'єкти інвестиційної діяльності; принципів роботи фінансового, грошового, кредитного, інвестиційного та інших ринків; статусу національної валюти, іноземної валюти на території України; порядку випуску та обігу державних цінних паперів. Регламентовані в вищезазначених й інших нормативно-правових актах повноваження в сфері контролю за інвестиційною діяльністю Верховна Рада України самостійно реалізує чи через створювані комітети та тимчасові спеціальні комісії» [41].

«Держава урегульовує інвестиційний процес за допомогою організаційного механізму міністерств та відомств, котрі, здійснюючи управління галузями та сферами економіки, відповідають за їх розвиток. Органами, які здійснюють функції державного управління інвестиційною діяльністю, є Кабінет Міністрів України та регіональні державні органи. Воно засновується на наступних принципах: взаємна відповідальність інвесторів та держави; дотримання головних прав інвесторів; юридична відповідальність інвесторів за порушення положень законодавства України чи міжнародних договорів; поступова децентралізація інвестиційного процесу та збільшення змішаного фінансування інвестиційних

проектів; залучення іноземних інвестицій з ціллю реалізації державних 10 пріоритетних програм; покращення законодавства стосовно інвестиційної діяльності» [20].

Кабінет Міністрів України – це «найвищий орган державної влади в системі органів виконавчої влади, котрий забезпечує здійснення і проведення внутрішньої й зовнішньої інвестиційної політики держави, розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного й соціального розвитку держави. Зрештою, саме цей орган визначає і втілює інвестиційні проекти» [69].

Міністерство економіки України – це «головний орган в системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування і здійснює державну політику економічного, соціального розвитку та торгівлі, державну цінову політику, державну політику в сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології й метрологічної діяльності; державну інвестиційну політику, державну інноваційну політику у реальному секторі економіки, державну зовнішньоекономічну політику, державну політику в сфері розвитку підприємництва, державно-приватного партнерства» тощо [63]. В структурі Міністерства функціонує Департамент інвестицій Міністерства економіки України. Цей Департамент виступає самостійним структурним підрозділом апарату Міністерства. Головними завданнями Департаменту є забезпечення формування і реалізація державної інвестиційної політики, а саме з управління державними інвестиціями, державної політики в сфері державно-приватного партнерства, заснування та діяльності індустріальних (промислових) парків. Департамент у відповідності до покладених на нього завдань розробляє і опрацьовує у межах своїх повноважень, визначених законодавством, проекти нормативно-правових актів в сфері інвестиційної діяльності, точніше з управління державними інвестиційними проектами, державно-приватного партнерства, спеціальних режимів, індустріальних парків [67].

В 2016 році у Україні була створена Національна інвестиційна рада при Президентові, головними завданнями якої є:

- розробка пропозицій стосовно стимулювання і розвитку інвестиційної діяльності у Україні;
- формування вигідного інвестиційного іміджу України, в тому числі з врахуванням найкращої міжнародної практики;
- сприяння створенню головних напрямів державної політики стосовно покращення інвестиційного клімату у Україні;
- опрацювання пропозицій стосовно стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних і національних інвестицій у розвиток економіки держави;
- вивчення ініціатив і гідних пропозицій стосовно інвестиційних проектів, а також практики співпраці суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами;
- аналіз і підсумок проблем, котрі заважають інвестуванню у економіку України, підготовка пропозицій стосовно шляхів їх вирішення, а саме щодо заходів із сприяння захисту прав інвесторів;
- безпосередня участь у опрацюванні проектів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності [8].

У Україні в галузі інвестиційної діяльності проглядається «поступове формування ринкових організаційних структур. Створені та діють нові заклади, які регулюють чи забезпечують зовнішньоекономічну діяльність. До таких структур належать: Управління зовнішньоекономічних зв'язків, Державний експортно-імпортний банк, Митний комітет, валютно-економічне регулювання, Міністерство фінансів, підрозділи та служби інших відомств. Створене Агентство з міжнародного співробітництва та іноземних інвестицій перетворилося у Національне агентство реконструкції та розвитку, діє Ліга підприємств з іноземними інвестиціями. Щоб запобігти спорам між зарубіжними інвесторами та органами виконавчої влади й місцевого самоврядування створена Палата незалежних експертів з питань іноземних інвестицій як постійно діючий консультативно-дорадчий орган» [20].

Державний контроль за здійсненням іноземних інвестицій відбувається в вигляді одержання статистичної звітності від підприємств з іноземними інвестиціями про здійснення іноземних інвестицій у відповідності до законодавства, яке визначено в ст. 15 Закону України «Про режим іноземного інвестування» [70]. Ще однією формою іноземного інвестування є концесійні угоди. Згідно зі ст. 22 Закону України «Про режим іноземного інвестування» надання іноземним інвесторам права здійснювати господарську діяльність, пов'язану з використанням об'єктів, котрі перебувають в державній власності та передаються в концесію, здійснюється згідно з відповідним законодавством України, шляхом укладення концесійного договору [75, с. 70]. Треба зазначити, що дані договори (контракти) підпадають під обов'язкову державну реєстрацію, котру здійснює Міністерство економіки України і уповноважені ним органи. Отже, можливість державного регулювання інвестиційної діяльності безпосередньо пов'язана з наявністю частки державного майна у об'єктах інвестування.

Інвестиції вивчають з позицій залучення не тільки коштів, а також «новітніх технологій, рекомендацій, форм організації праці, організаційно-технічних рішень, які можуть бути використані для поліпшення діяльності об'єкта інвестування, враховуючи нові підходи до здійснення управлінської діяльності» [75].

1.3. Іноземний досвід стимулювання інвестиційної діяльності

У розвинутих країнах завданням держави є сприяння розвитку інвестиційної діяльності шляхом створення необхідних економічних, фінансових, організаційних і правових умов. Досвід зовнішньої стимулюючої інвестиційної діяльності може стати джерелом якісних змін в інвестиційній політиці України. На цьому етапі передумовами, що стримують розвиток інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств, є: нестабільна національна політика; високий податковий тиск; серйозна бюрократія та корупція в державному апараті; відсутність реформ у цій сфері; недостатній розвиток фінансових ринків; слабе валютне регулювання; складність реєстраційних, ліцензійних та митних процедур; низь-

кий рівень знань експертів у сфері інвестиційного менеджменту; відсутність ефективної системи страхування іноземних інвестицій; нерозвинена вітчизняна інвестиційна інфраструктура та ін. [50].

Іноземні інвестиції є поштовхом, щоб створити хороші умови для ефективної діяльності іноземного капіталу у державі. Залучаючи іноземний капітал вдається запобігти монополізації економіки. Іноземний капітал допомагає формувати ефективну виробничу структуру, впроваджувати ринкові відносини та розвивати конкурентні переваги між суб'єктами господарювання [32].

Зараз серед економістів (науковців) існує певний консенсус щодо детермінант інвестиційної діяльності. Як правило, їх сфера дії обмежена факторами, пов'язаними з динамікою чи структурою фінансових ринків або стимулюванням похідних інвестицій. Крім того, для тих країн, які пройшли через тривалу перехідну фазу занепаду через крах директивної системи управління, єдина роль приписується інституційним, економічним і політичним змінним [45].

Численні спроби підтвердити теоретичні ідеї в цілому можна вважати успішними, оскільки отримано багато суттєвих уточнень до класичних моделей. Зрештою, «дослідження динаміки приватного інвестування у Аргентині в 1970—2000 рр. показало, що вирішальними факторами для інвестиційної активності в короткостроковій перспективі є шоки сукупного попиту, а також лібералізація торгівлі та обмінні курси». У довгостроковій перспективі фундаментальну роль відіграє рівень розвитку фінансових ринків і сталість фіскальної системи [103].

Однак дослідження інвестиційної активності мексиканських суб'єктів господарювання з 1993 по 2016 рр. не показують істотного впливу процентних ставок на динаміку капітальних інвестицій. При цьому було підтверджено дію ефекту акселератора та встановлено уповільнення інвестиційної активності через зростання валютного курсу та державних видатків [55].

Щоб залучити ресурси, багато країн вдаються до запровадження податкових пільг. Найпоширенішим інструментом податкового стимулювання є інвестиційний податковий кредит, який представляє собою відстрочення чи знижку з

податку на прибуток на інвестиції в нові технології й інновації. Розмір інвестиційного податкового кредиту встановлюється у відсотках від вартості інвестицій та складає в розвинених країнах від 10-15% (Канада) до 100% (у США й Ірландії). У Великобританії популярним є стимулювання інвестицій в «науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи (далі - НДДКР) шляхом зниження оподатковуваних доходів підприємств на вартість зазначених інвестицій. В США і Канаді використовують 20% податкової знижки на приріст інвестицій у випадку, коли додаткові інвестиції у НДДКР, на котрі розповсюджується пільга, не повинні перевищувати 50% суми затрат за конкретний період. У відповідності з законодавством Франції, підприємства можуть зменшити суму податку на прибуток на 50% різниці між розміром інвестицій у НДДКР звітного року та середнім обсягом інвестицій за два попередні роки». Дана пільга надає можливість підприємствам повернути частину витрат на інвестиції з прибутку» [18].

Не менш цікавим в даному питанні є досвід Фінляндії. Закон про акумулювання інвестицій, що прийнятий в даній країні скоротив їх обсяг. У відповідності з вищезазначеним законом, підприємства не мали права інвестувати більше 30% річного доходу від сільськогосподарської діяльності, та більше 20% - від промислової діяльності. Разом з тим цей закон вміщує перелік пільг, визначених урядом, стосовно стимулювання галузей [20].

Значною мірою на фінансові можливості господарюючих суб'єктів стосовно фінансування інвестиційних потреб впливає рівень податкового навантаження, який у нашій країні є досить значним. На превеликий жаль, теперішня податкова система України, не враховуючи окремі позитивні зрушення, і надалі виконує переважно фіскальну функцію [100, с. 169].

Науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи виступають головною рушійною силою інновацій, а витрати на їх проведення вказують на пріоритетність розвитку науки та техніки, так як інновації дають перспективи для розширення фінансового потенціалу, а саме суб'єктів малого підприємництва. При цьому відслідковується збільшення витрат на НДДКР у азійських країнах, таких як Південна Корея, Індія, Сінгапур, Китай [102].

Щодо стимулювання залучення іноземних інвестицій, слід вивчити досвід Китаю, «державна інвестиційна політика котрого скерована на потребу відкривати нові канали фінансування; поступово зрівнювати підходи до іноземних та вітчизняних виробників, які виробляють експортну продукцію; жваво залучати капітали від транснаціональних компаній; покращити структуру іноземних інвестицій; заохочувати інвестиції у центральні та західні райони, агросферу, гідромеліорацію, транспорт, енергетику, видобуток сировини, захист навколишнього середовища; покращувати інвестиційне середовище» [65]. Китай спромігся досягти позитивної динаміки інвестування і економічного розвитку, зрештою, за рахунок політико-правових, соціальних та культурних чинників формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності [21]. «Перехід Китаю від збільшення експорту до стимулювання внутрішнього ринку спричинив потік закордонних інвестицій китайських підприємств та відкрив двері для іноземних компаній», аби більше інвестувати в країну [105].

Беручи до уваги євроінтеграційні процеси, історичну близькість та деяку схожість економік за структурою, важливим для України є досвід Польщі, зрештою, як члена Європейського Союзу, в сфері стимулювання інвестицій і покращення ефективності використання фінансового потенціалу інвестування на рівні малого бізнесу зокрема. В Польщі в 1990-х рр. було запроваджено низку кроків для швидкої лібералізації економіки, фінансова система стала практично відкритою. Плюсом цього був широкий доступ до інвестицій, банків, страхових компаній, ресурсів міжнародних і зокрема європейських фінансово-кредитних інституцій [73]. «Продуктивним способом державного регулювання інвестиційної діяльності Польщі є системне використання таких організаційно-економічних заходів, як забезпечення дотримання чинних норм регулювання інвестиційної діяльності, створення сприятливого інвестиційного осередку у країні для іноземних інвесторів, використання коштів маркетингового «просування» для формування ефективного інвестиційного іміджу держави, система фінансової підтримки інвестицій Польщі, котра торкається як інвесторів (в ви-

гляді субсидій), так і місцевих органів влади (допомога у організації (покращенні) регіональної інфраструктури)» [76].

Досвід Чехії, як центральноєвропейської держави та члена ЄС, є особливо значущим і наочним для нашої держави. Він показує прогрес, котрого можна досягнути в малі терміни в сфері фінансів та інвестицій, а також чіткі заходи, які потрібні для цього. Зокрема, Чеська Республіка в 1990-х рр. зосередила увагу на використанні ресурсів стратегічних інвесторів, як основному пріоритеті. Важливу роль в даному процесі відіграло створення спеціалізованої державної структури «ЧехІнвест», котра має багаторічний досвід роботи та вважається «однією з найуспішніших Агенцій прямих іноземних інвестицій у ЄС. Високо-професійний підхід спеціалістів «ЧехІнвест» до сприяння інвесторам з особливою увагою на потребах малого бізнесу висвітлюється в визначенні пріоритетів інвестування, встановленні тісних зв'язків з іншими установами й інвесторами, гнучкістю» [10, с. 11]. Це надало можливість республіці зменшити наявні проблеми з бюрократизацією й іншими політичними та правовими чинниками, котрі негативно впливали на перспективи використання фінансового потенціалу в інвестиційних цілях і є особливо «болючими» для малого бізнесу, який часто має мало ресурсів.

За умови значної диференціації рівнів розвитку регіонів України, варто вивчити та врахувати заходи, здійснені урядом Угорщини стосовно використання механізму технопарків у цілях створення сприятливих умов для іноземного капіталу на конкретних територіях. Тотожним чином у Україні застосовувався механізм вільних економічних зон, котре дало суперечливі результати. Отже, врахування угорського досвіду стосовно створення технопарків можливе в разі чіткої регламентації умов і апробаційного спрямування таких заходів. Вони не можуть мати сталий характер, мають бути вибірковими і орієнтуватися на вирішення проблеми усунення регіональних дисбалансів [102]. Проте після того, як дані проблеми вирішуються, пільги повинні скасовуватись, щоб не допустити дискримінації і спотворення конкурентних засад розвитку бізнесу у Україні.

В Франції державне регулювання економіки — це «ідеально продумана система стратегічного індикативного планування, управління цінами, контролю оплати праці, заохочення конкуренції. Основним напрямом регулювання інвестиційної сфери у цій країні є податкова політика. Функції державного регулювання економіки, враховуючи планування, надають можливість координувати діяльність держави та приватного бізнесу, завдяки чому французький уряд безпосередньо керує майже половиною валового національного продукту» [20].

До стратегії прямих іноземних інвестицій Естонії було додано місцеві заходи з підтримки малих і середніх підприємств та програмами, які керуються підприємством «Enterprise Estonia». Насамперед, мова йде про наступні програми: «фінансування досліджень та розробок; реалізації інноваційного потенціалу; інформаційно-консультативна програма; програма розвитку бізнес-інфраструктури; спільні стенди на міжнародних торгових ярмарках; програма «Зелений ключ» і програма «Експертний центр». Наприклад, основним завданням програми «Експертний центр» є збільшення конкурентоспроможності підприємств шляхом стратегічної співпраці між науковим та промисловим сектором Естонії. Отже, «Enterprise Estonia» підтримує роботу в сфері прикладних досліджень та розробок, утворення експертних центрів, що керуються кількома підприємствами та університетами або коледжами. З-поміж експертних центрів можна виділити, експертний центр електронних, інформаційних і комунікаційних технологій» [33].

«Взірцевим є досвід Австрії та Швейцарії в відкриття спеціалізованих закладів стосовно стимулювання інвестиційної діяльності, котрі довели свою практичну відповідність. На даних принципах була заснована Швейцарська організація сприяння інвестиціям і Австрійська бізнес-агенція» [35, с. 64].

Незважаючи на значне відставання України в рівні розвитку, науково-прикладний інтерес становить також досвід Німеччини. В країні традиційно ставляться акценти на інвестування в розвиток людських ресурсів, насамперед через наукову на інноваційну сферу [48].

Крім того досвід Туреччини «може бути потенційно застосований у Україні. Проводити певні паралелі з цією країною і Україною дозволяють деякі схожі риси, а саме: ці держави можуть стати сильними геополітичними гравцями; чисельність населення; розміри; євроінтеграційне бачення розвитку» [71]. Варто зауважити, що в Туреччині є спеціальна Програма реформ [27], направлена на покращення інвестиційного клімату, створено Координаційний комітет з питань поліпшення останнього у складі представників державної влади та бізнесу, котрий працює у розрізі ряду підкомітетів.

Висновки до розділу 1

Зробивши аналіз теоретичних основ інвестиційної діяльності дійшли висновків, що інвестиції й інвестиційна діяльність як понятійно-категоріальний апарат мають вплив на формування вдалої інвестиційної політики, так само як правові основи інвестування впливають на ефективність інвестиційної діяльності.

Як економічна категорія, інвестиції висвітлюють характер економічних відносин. Можна сказати, що саме завдяки їм оновлюються засоби виробництва, налагоджується пошук шляхів регулювання процесів відтворення капіталу, розвиток економіки, налагоджується розподіл суспільного продукту.

Однак сьогодні не існує всебічної категорії інвестицій, яка б представляла всі аспекти концепцій вкладання капіталу, витрат і цінностей.

Державний регулювання інвестиційної діяльності є невід'ємною частиною управління економікою, у тому числі державної підтримки інвестиційної діяльності і через створення вигідних умов для її розвитку.

Вибір форм та методів державного регулювання конкретних видів діяльності здійснюється органами державної влади відповідно до ступеня розвитку економіки країни й інвестиційних відносин, економічної ситуації, що склалася, і обраного напрямку інвестиційної політики держави.

Практика розвинених країн підтвердила важливість державної підтримки активізації інвестиційної діяльності підприємств.

Найпопулярнішими інструментами в багатьох країнах для заохочення інвестиційних процесів є податкові пільги, податкові інвестиційні кредити, прискорена амортизація, субсидії, кредити, підтримка депресивних регіонів і пріоритетних галузей, навчання трудових ресурсів, фінансування науки й інноваційний розвиток.

Стимулювання інвестиційної активності потребує системного підходу до оптимізації регулювання національної інвестиційної політики, оскільки вибіркова спрямованість підтримки може негативно вплинути на ефективність цих процесів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

2.1. Розвиток глобалізаційних процесів та місце України в них

На початку третього тисячоліття світ став глобальною економічною системою, виник широкомасштабний глобальний господарський механізм, а його елементами стали конкретні національні економіки. Це епоха змін, що веде до глобальної інтеграції завдяки використанню наукоємних технологій і створенню глобальної інфраструктури. Глобалізація – це процес, який суттєво відрізняється від інтернаціоналізації не тільки тому, що він охоплює найширшу сферу життя, але й тому, що він означає трансформацію від відкритої національної економічної системи до інтегрованої світової економічної системи. «Глобалізація – це організація та розширення економічної діяльності за межі конкретних країн, вона пов'язана з економічною відкритістю та зростаючою взаємозалежністю всіх сфер суспільства» [64, с. 62]. У умовах формування новітньої моделі міжнародного розподілу праці постає питання вирішення задач ефективної інтеграції в систему мікроекономічних відносин. Нині ця система є дуже невідзначеною, що ускладнює завдання реалізації національних економічних інтересів у країнах з перехідною економікою.

Глобалізаційні процеси спрямовували перехід від системи «ринок – держава» до системи «багато держав – один ринок», котра проявляється в тому, що міжнародні (регіональні) правила і норми (системи) є вищими за національні законодавчі акти [97].

Різноманітні показники (CSGR, Globalization Index, T.A. Kearney / Foreign Policy Magazine, Sociological Globalization Index, KOF-Globalization Index) відображають ступінь участі національних економік і світового виробництва в цілому в міжнародних обмінах. Розглянемо позицію України в загальному рейтингу рівня глобалізації.

Для оцінки рівня глобалізації будемо використовувати систему КОФ, яка кількісно вимірює ступінь розвитку процесів глобалізації. «Ця система вимірює економіку (обсяг міжнародних інвестицій, міжнародні торговельні обмеження та податки, рівень міжнародної діяльності, тощо), суспільство (обсяг поштових відправлень, ступінь культурної інтеграції тощо), обсяг транскордонних грошових переказів, розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури тощо) та політику (кількість посольств, національне членство в міжнародних організаціях, ратифікація міжнародних багатосторонніх угод тощо). Метод оцінки за індексом КОФ включає три виміри: субіндекси економічної, соціальної і політичної глобалізації. Ці показники розподілено на категорії де — факто і де — юре. Індикатори де-факто вимірюють фактичні потоки між країнами, в свою чергу, де-юре — це їх інституціональні можливості. Кожен показник заснований на офіційній світовій статистиці з 1970 року і виходить із дворічним запізненням, вимірюється за 100 - бальною шкалою» [64, с. 64].

До найбільш глобалізованих країн світу належать: Швейцарія, Нідерланди та Бельгія. Відмінності між цими провідними країнами протягом останніх років мінімальні. Всі три країни мають високі коефіцієнти зовнішньої торгівлі і потужний фінансовий сектор. Таким чином, чим вище значення індексу держави, тим більша участь країни у світових процесах. Швейцарія, Нідерланди та Бельгія є координаційними центрами для багатьох неурядових організацій. Нідерланди особливо відомі своїм високим ступенем економічної глобалізації (фінансова привабливість для компаній, торгівля товарами через порти Роттердама тощо) [4].

Що стосується України, то судячи із загального показника глобалізації, його характер стабільний. Серед позитивних наслідків глобалізації у Україні необхідно виділити наявність прямих іноземних інвестицій, що дає можливість вирішити деякі з існуючих проблем нашої країни. Інвестування економіки сприяє прискоренню темпів зростання країни та покращанню рівня життя громадян.

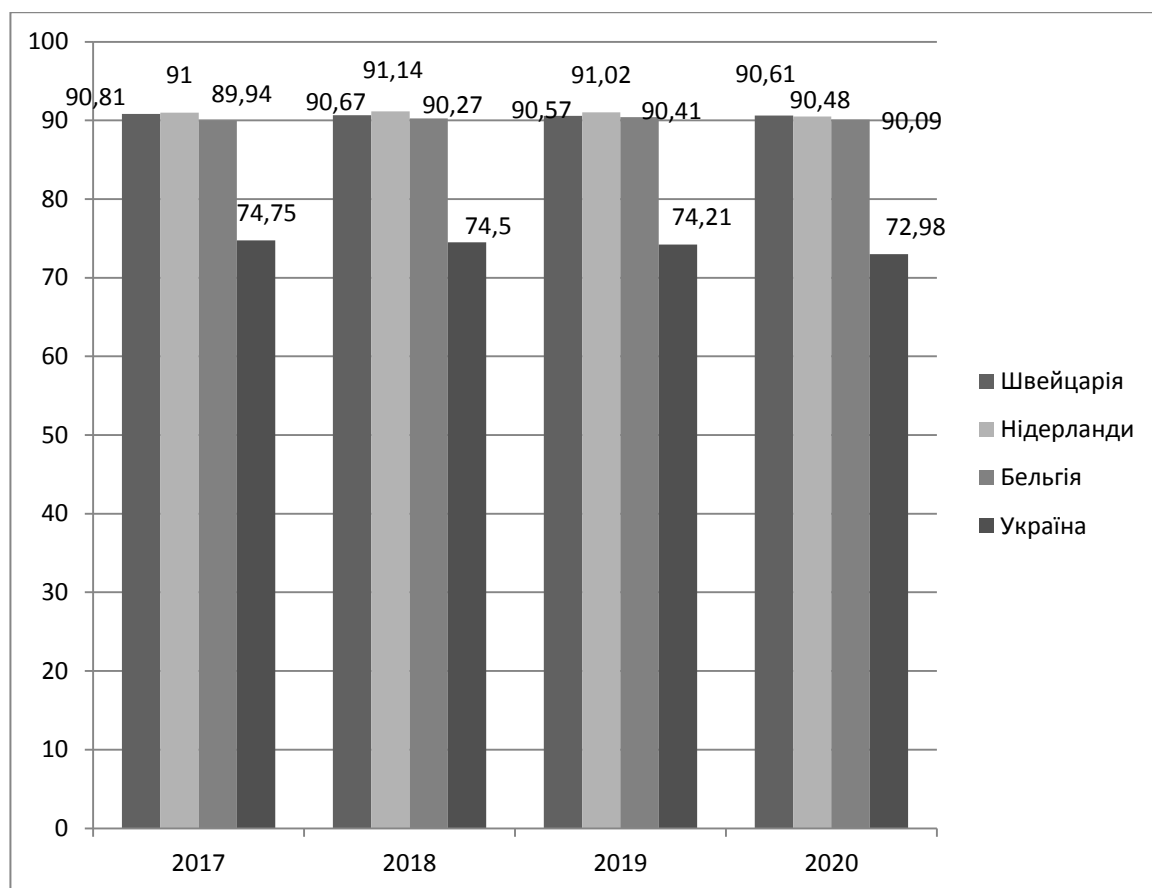

Рис. 2.1. Позиції країн у загальному рейтингу рівня глобалізації KOF Globalisation Index (рейтинг 2017-2020 рр.).

Примітка: побудовано автором на основі джерела [106].

Треба зазначити, що сучасною версією системи KOF виділено економічну глобалізацію, котра «характеризує міждержавні потоки товарів, капіталу і послуг, а також інформацію й сприйняття, які супроводжують ринковий обмін; соціальну глобалізацію, що виражає поширення ідей, інформації, образів та людей; політичну глобалізацію, котра характеризує розповсюдження державної політики». Одним із структурних підвидів економічної глобалізації є фінансова глобалізація. Де-юре фінансова глобалізація характеризується впливом політики відкритості країни для міжнародних фінансових потоків і інвестицій (відкритість рахунку капіталу країни), інвестиційних обмежень (відповідно до звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність), потенційно вигідними для потоків капіталу міжнародними інвестиційними угодами (двосторонні інвестиційні угоди і договори з інвестиційними положеннями), [51].

Після того, як розпався СРСР в Європі й Азії з'явилося багато проблемних країн, котрі не були готові відкрити кордони. «Їх реформуванням зайнялися міжнародні фінансові організації – Міжнародний валютний фонд і Світовий банк. Організації надавали їм дешеві кредити в обмін на проведення приватизації, зменшення мит і захист прав власності. Неформальним лідером глобалізації стали США. Сполучені штати не тільки просувала ліберальні реформи і відкривала свої ринки для інших країн, але й виступала у ролі світового поліцейського. Армія цієї країни забезпечувала безпеку ланцюгів поставок і інвестицій своїх партнерів по усій земній кулі. Як результат – унікальні масштаби росту обсягів світової торгівлі. Протягом 1970 - 2008 років частка міжнародної торгівлі в світовому ВВП підвищилася з 25% до понад 60%. Торговельні бар'єри поволі щезали. Від моменту створення Світової організації торгівлі середньосвітові ставки податків на імпорт і експорт знизились більш ніж втричі» [53].

Треба зазначити, що за час президентства Трампа Сполучені Штати значно втратили свій геоекономічний статус і лідерський потенціал у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, а саме в галузі «лібералізації торгівлі, інвестиційного середовища і економічної інтеграції. Однак, роль Східної Азії в світовій економіці є дуже важливою. Зараз головними регіональними торговими угрупованнями з залученням Японії, Австралії, Нової Зеландії і країн АСЕАН є Всебічне регіональне економічне партнерство (ВРЕП, англ. – Regional Comprehensive Economic Partnership, RCEP) та партнерство в рамках Угоди про всеосяжне і поглиблене Транстихоокеанське партнерство (ТТП) – (Comprehensive and Progressive Trans Pacific Partnership, CPTPP). Незважаючи на те, що обидві угоди є мегаторговими, вони значно відрізняються за охопленням і змістом». Зрештою, ВРЕП було ініційовано Пекіном в 2012 р., для того, щоб протистояти іншій зоні вільної торгівлі – Транстихоокеанському партнерству (ТТП), проєкт котрої було ініційовано та – до президентства Трампа – всіляко підтримувалося адміністрацією президента США Б. Обама і Демократичною партією США» [14, с. 35].

«Угода щодо створення Всебічного регіонального економічного партнерства, була підписана в 2020 році в Ханой, на сьогодні є наймасштабнішою з всіх світових угод про вільну торгівлю – нею створено найбільший у історії торговельний блок за кількістю населення (2,2 млрд. осіб, чи 30% від світового) і ВВП (26,2 трлн. дол. США на 2020 р.)» [107].

Рішення стосовно розроблення даної багатосторонньої угоди, яка поєднує у межах «макрорегіональної зони вільної торгівлі країни з практично різним рівнем економічного розвитку (від високо до слабо розвинених), було прийнято на саміті АСЕАН 2011 р. на о. Балі (Індонезія), а офіційні переговори стосовно угоди було розпочато уже під час Саміту АСЕАН 2012 р. у Камбоджі. Угода встановлює єдині правила встановлення походження товарів, що спонукатиме розвиток транснаціональних виробничо-коопераційних ланцюгів постачань і сприятиме зменшенню експортних витрат в рамках нової зони вільної торгівлі. Прогнозується, що упродовж двадцяти років після набрання угодою чинності в взаємній торгівлі країн-учасниць буде відмінено близько 92% імпортних тарифів і сформовано спільні правила не тільки для традиційної, а й для електронної торгівлі, а також в сфері інтелектуальної власності» [111].

Зрештою станом на початок 2022 року світова економіка відійшла від наслідків обмежень, пов'язаних із пандемією коронавірусу. Проте, у кінці лютого світова економіка зазнала шоку зовсім іншого характеру: на цей раз - геополітичного. Повномасштабне вторгнення росії у Україну викликало низку руйнівних процесів, а саме:

- стрімке підвищення цін на енергоносії. Антиросійські санкції посприяли зменшенню пропозицій на ринку нафти та газу. Точніше, представники ЄС повинні були шукати нових ринків енергії, що вплинуло на зростання ціни закупівлі;
- на основі енергетичної кризи посилилася проблема з загальною інфляцією. В ЄС та США підвищення цін трималося на рекордних за багато десятиліть показниках – більше 10% та більше 8% відповідно за 2022 рік;

- часткове усунення росії зі світового товарообігу посприяло розриву ланцюгів постачання. Деяким компаніям знадобився час, аби переорієнтуватися на нові ринки збуту або перенести виробництво у інші країни. Як наслідок – ці компанії зазнали значних збитків [51].

Основне питання для України – це можливість держав Заходу надавати Україні допомогу на фоні економічного занепаду. Починаючи від повномасштабного вторгнення, військову допомогу для України надали 32 країни. Дехто з них – у обсязі 0,5–1,0% свого ВВП 2022 року. Загальні зобов'язання за цим напрямом перед Україною упродовж 2022 року сягнули більше ніж 60 млрд. дол. [12]. Міжнародну військову допомогу нашій державі не слід розглядати як економічні втрати країн-донорів. Тому що працює економічний «ефект доміно», а отже, маємо позитивний вплив на економіку партнерів від витрат, що пов'язано з військовою допомогою Україні.

Таким чином, дослідження наявних тенденцій і механізму впливу глобальних потоків капіталу на країни світу, враховуючи й Україну, – є важливими для формування стабільної і успішної внутрішньої політики фінансово-інвестиційного розвитку.

2.2. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну

Традиційні труднощі щодо залучення у Україну іноземних інвестицій. Галузь залучення іноземних інвестицій є дуже вразливою. Наявний стан процесу залучення іноземного капіталу у економіку України не дає можливості стверджувати про ефективність його надходження, а обсяги іноземних інвестицій, нагромаджених у Україні протягом останніх років, є мізерними [14, с. 90].

Зростання прямих іноземних інвестицій в українську економіку відбувається переважно за рахунок реінвестованих доходів іноземних інвесторів (\$5,6 млрд за 2021 рік). Водночас у 2021 році в капітал українських підприємств надійшли нові іноземні інвестиції. Загальна сума становить лише близько 800 мільйонів доларів; не враховуючи 2020 рік, це є найнижчою сумою з 2014 року та

майже на порядок меншою за період 2005-2013 років (яка становила у середньому 6,2 мільярда доларів на рік). Низький рівень інвестицій, у свою чергу, знижує продуктивність економіки та продуктивне використання її потенціалу, що призводить до зниження довгострокового економічного зростання [22].

Прямі іноземні інвестиції у економіку України протягом останніх 10 років надходили достатньо нерівномірно [23, 28]. Темп їх надходження у період 2014 - 2023 роки наведений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Надходження/вкладення прямих інвестицій (акціонерного капіталу)

Рік	Надходження прямих інвестицій в економіку України, млн.дол. США	абсолютний приріст, млн.дол.США	темп зростання, %	темп приросту, %
2014	2451,7	-	-	-
2015	4321,8	1870,1	176,28	76,28
2016	4405,9	84,1	101,94	1,94
2017	2511,1	-1894,8	56,99	-43,01
2018	2869,9	358,8	114,29	14,29
2019	2531,1	-338,8	88,19	-11,81
2020	-868	-3399,1	-34,29	-134,29
2021	6687	7555	-770,39	-870,39
2022	1152	-5535	17,23	-82,77
2023*	2468	1316	214,24	114,24

*станом на 01.07.2023 р.

Примітка: побудовано та розраховано автором на основі джерел [23, 28].

Дані таблиці 2.1 відображають, що надходження прямих іноземних інвестицій у Україну протягом періоду з 2014 до липня 2023 року суттєво коливається і значно залежить від стану і зміни політичної та економічної ситуації у країні й світі. Так, починаючи з 2014 і до 2016 року простежується поступове зростання іноземних інвестицій, обсяг надходжень котрих в 2016 році збільшився до 4 405,9 млн. дол. США. Однак уже у 2017 році не виправдані надії на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією, ефективність економічних реформ посприяло значному зменшенню надходжень іноземних інвестицій, котрі склали 2 511,1 млн. дол. США, а це 56,99 % від обсягу надходжень в 2016 році. В 2018 році ситуація дещо покращилась й обсяг іноземних інвестицій у

економіку України складав 2 869,9 млн. дол. США, що, разом з тим, значно менше, аніж в 2015-2016 роках, і продовжує свідчити про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу і покращення інвестиційного клімату у країні.

Упродовж 2019 року кількість вкладених у Україну грошей зменшилася на -11,81% та складала 2531,1 млн. дол. США. В 2020 році Україна мала негативний баланс приходу та відтоку іноземних інвестицій на межі 868 млн. дол. США. Дані показники нас не повинні лякати, адже саме тоді українська та світова економіка зазнали найвідчутнішого удару пандемії COVID-19.

Найбільший обсяг надходжень іноземних інвестицій у Україну був в 2021 році – 6687 млн. дол. США, що становило на 7555 млн. дол. США більше, ніж в 2020 році. Це рекордний рівень прямих іноземних інвестицій протягом останніх років. У 2022 році надходження іноземних інвестицій оцінено в 1152 млн. дол. США. Зменшення коштів на ці операції було пов'язане з повномасштабним вторгненням російських військ у Україну в лютому 2022р., що різко погіршило економічну ситуацію у країні й максимально зменшило її інвестиційну привабливість.

В 2023 році відносно покращилася ситуація з прямими іноземними інвестиціями. Станом на 01.07.2023 року загальний обсяг прямих інвестицій у Україну налічував 2468 млн. дол. США.

Графічно темп надходження прямих іноземних інвестицій у Україну протягом періоду з 2014 року до 2023 року зображено на рисунку 2.2.

Основною причиною відчутного виведення інвестиційного капіталу за кордон є поширення в вітчизняній економіці такого явища, як «кругові» (англ. – round tripping) інвестиції. «Зміст цих інвестицій полягає в тому, що резиденти направляють кошти за кордон, а потім повертають їх у країну в вигляді прямих іноземних інвестицій». За даними НБУ, «кругові» інвестиції в українську економіку з 2010 по 2020 рік склали \$9,5 млрд. або 23,5% загального обсягу надходжень ПІІ [39].

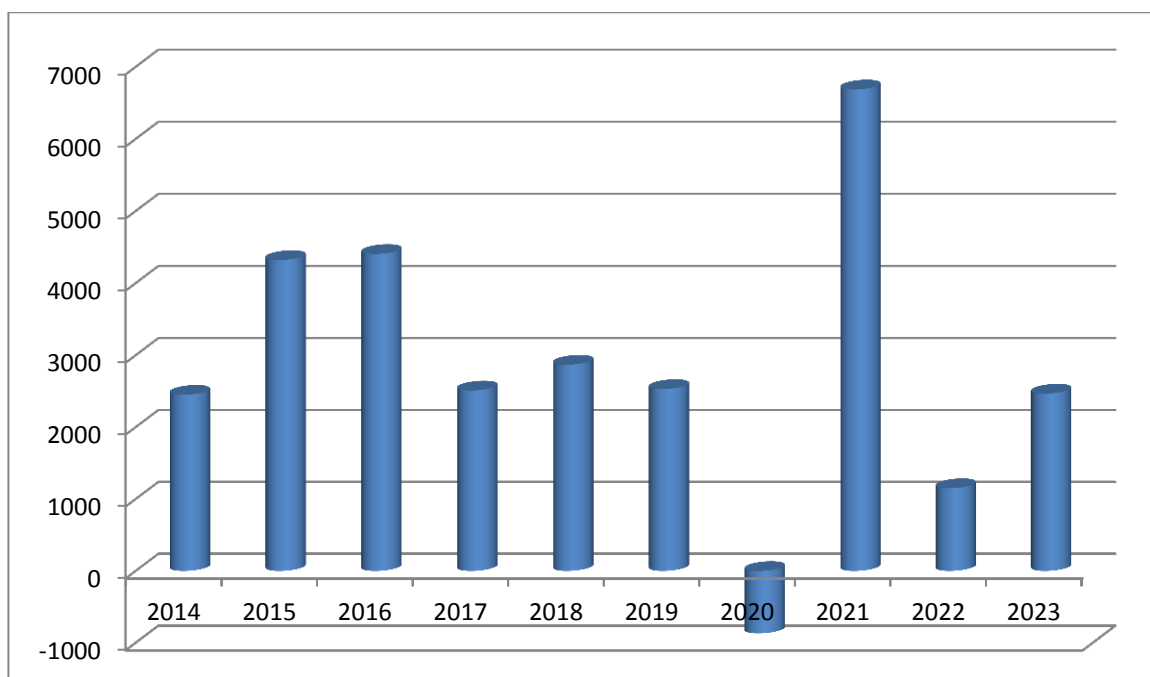

Рис. 2.2. Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України, млн. дол. США.

Примітка: побудовано автором на основі джерел [23, 28].

Слід зазначити, що найбільший обсяг «кругових» інвестицій у економіці України відстежувався в 2010–2013 рр., коли їхня частка в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій складала 32,7%. Протягом 2016–2019 рр. обсяги «кругових» інвестицій, які надійшли у економіку України, були відносно менші у порівнянні з попереднім періодом. Звідси і виведення коштів за кордон в кризові роки (2020 та 2022 рр.) суттєво знизилося. «Кругові» інвестиції спричинюють до появи загроз в економіці, так як більша їх частка вкладається у реальний сектор економіки, а миттєве вилучення цих коштів з промислових підприємств приводить до уповільнення їх роботи [3, с. 134].

Дослідження структури прямих іноземних інвестицій у економіку України за країнами світу показало, що біля 40 % загального обсягу інвестицій надходило з країн ЄС та більше 60 % інвестицій надходить з інших країн світу.

У таблиці 2.2 показано перелік країн світу (топ-10 країн-інвесторів), котрі вкладають у економіку України найбільший обсяг інвестицій, і частка інвестицій цих країн в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій у Україні. Упродовж періоду з 2018 року до 2022 року у структурі прямих іноземних інве-

стицій у економіку України відбулися кардинальні зміни. По-перше, треба відмітити, що найбільший обсяг інвестицій надходить від інвесторів Кіпру, частка котрих в 2019 році у порівнянні з 2018 роком майже не змінювалась та складала 29 %, а в 2020 році склала 41,95 %.

Таблиця 2.2

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України

Країна	2018		2019		2020		2021		2022	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Усього	32905,1	100	35809,6	100	42279,6	100	7320	100	556,9	100
Австрія	1150	3,5	1249,4	3,49	1496,1	3,54	167,8	2,29	121,8	21,9
Нідерланди	7118,7	21,64	8301,4	23,19	11686,3	27,64	1435,2	19,61	-537,1	-96,4
Німеччина	1701,4	5,17	1843,1	5,15	1682,9	3,98	695,3	9,5	-283,1	-50,8
Польща	631,7	1,92	693,7	1,94	571,3	1,36	227,9	3,11	97,2	17,4
Сполучене Королівство	2131,2	6,48	2060,6	5,76	2722,4	6,44	245,5	3,35	266,8	47,9
Франція	744,4	2,27	845,5	2,37	723,4	1,71	177,2	2,42	213,7	38,4
Швейцарія	1552,1	4,72	1714,5	4,79	3380	8	693,3	9,47	362	65
Кіпр	9544,5	29,01	10368,9	28,96	17734,1	41,95	1674,4	22,87	-73,8	-13,2
Британські Віргінські Острови	1040,2	3,17	1062,1	2,97	553	1,31	2,7	0,04	-150,6	-27
США	542,5	1,65	637,8	1,79	938	2,22	326,6	4,46	215,4	38,7
Інші країни	7886,9	20,47	7032,6	19,59	5614,39	13,28	1674,1	22,87	324,6	58,1

Примітка: побудовано та розраховано автором на основі джерела [82].

У 2021 році скоротилися надходження та їх частка становила 22,87%. Друге місце серед країн інвесторів посіли Нідерланди. Частка інвестицій вищезазначеної країни у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій у економіку України збільшилася з 21,64 % в 2018 році до 27,64 % в 2020 році. А у 2021 році їх частка становила 22,0 %.

Графічно структура прямих іноземних інвестицій у економіку України за країнами світу у 2021 році продемонстрована на рисунку 2.3.

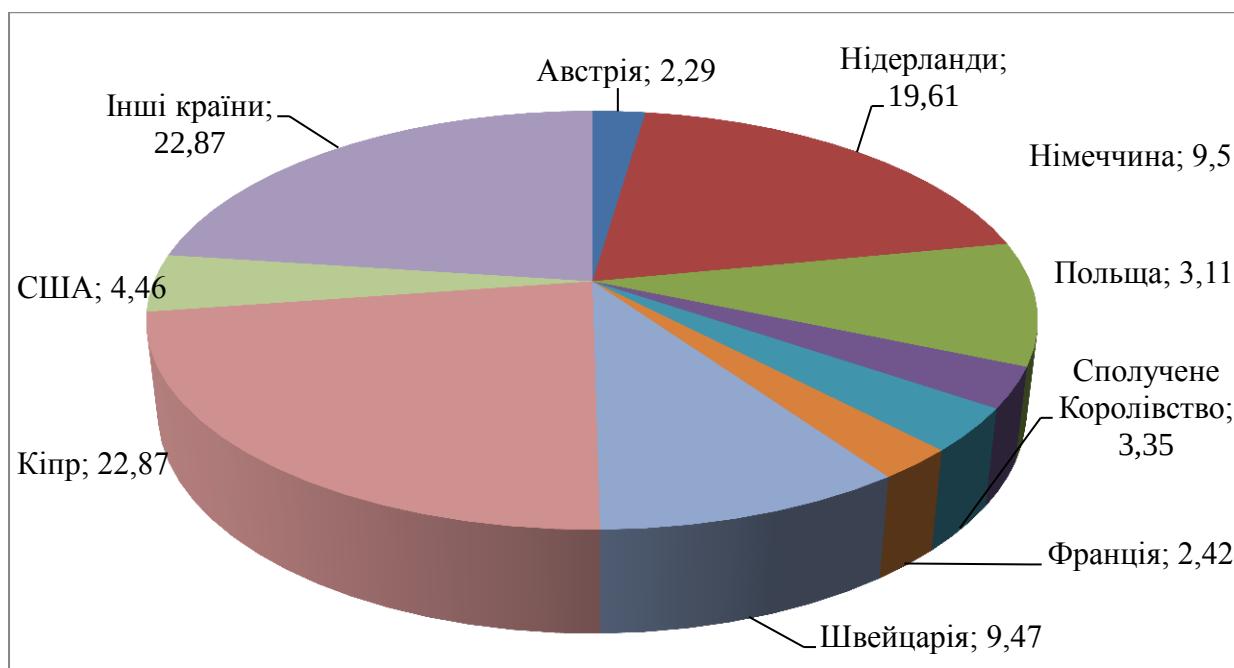

Рис. 2.3. Структура прямих інвестицій з країн світу в економіці України в 2021 році, %

Примітка: побудовано автором на основі джерела [82].

Також слід зазначити, що у 2022 році у порівнянні з попередніми роками у структурі прямих іноземних інвестицій у економіку України збільшились частки інвестицій з Австрії – з 3,5 % до 21,9 %, Польщі – з 1,92 % до 17,4 %, Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – з 6,48 % до 47,9 %, Франції – з 2,27 % до 38,4 %, Швейцарії - з 4,72 % до 65 % і США – з 1,65 % до 38,7 %. Водночас збитки від інвестицій у українські активи понесли Кіпр, Нідерланди, Німеччина і Британські Віргінські Острови.

З ціллю визначення привабливих для іноземних інвесторів видів економічної діяльності у економіці України, до котрих надходить найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, зроблено аналіз структури їхнього надходження за 2018-2022 роки (табл. 2.3).

Аналіз даних таблиці 2.3 показав, що у структурі прямих іноземних інвестицій у Україну за видами економічної діяльності за п'ять років відбулися деякі зміни. Найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишаються види економічної діяльності, частка інвестицій у котрих у 2022 році зросла порівняно з 2018 роком, що без перебільшення є позитивним фактом. Це відноситься

сільського, лісового і рибного господарства (з 1,37 % до 67,9 %), транспорту, складського господарства, поштової і кур'єрської діяльності (з 3,17 % до 28,6%).

Таблиця 2.3

Прямі інвестиції в економіці України за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	2018		2019		2020		2021		2022	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Усього	32905,1	100	35809,6	100	42279,6	100	7320	100	556,9	100
Сільське, лісове та рибне господарство	451,9	1,37	542,1	1,51	794,8	1,88	1127,8	15,42	378,3	67,9
Промисловість	10823,4	32,89	11595,9	32,38	16928,7	40,04	4039,5	55,18	-1655,4	-297
Будівництво	983,5	2,99	1036,4	2,89	854	2,02	74,1	1,01	-166	-29,8
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5480,2	16,65	5662,5	15,81	6709,8	15,87	656,7	8,97	680,1	122,1
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	1043,0	3,17	1088,4	3,04	1496,7	3,54	165,9	2,27	159,6	28,6
Інформація та телекомунікації	2 201,1	6,69	2 939,6	8,21	2545,2	6,02	-2,1	-0,03	570,5	102,4
Фінансова та страхова діяльність	3 641,1	11,06	4 557,6	12,73	3872,8	9,16	644,6	8,81	1078,9	193,7
Операції з нерухомим майном	4 258,2	12,94	4 495,7	12,55	3906,6	9,24	347,3	4,74	-281,8	-50,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	2 096,9	6,37	2 223,0	6,21	1505,1	3,56	-37,8	-0,52	-57,2	-10,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1 377,4	4,18	1 113,2	3,11	710,3	1,68	78,9	1,08	-117,1	-21,0
Інші види економічної діяльності	548,4	1,6	555,2	1,5	2803,1	6,63	225,1	3,0	-33	-5,9

Примітка: побудовано та розраховано автором на основі джерела [82]

Проаналізувавши дані таблиці 2.3, бачимо, що сільськогосподарський сектор України має безумовно потужний потенціал і високу інвестиційну пріоритетність для іноземних інвесторів. Чималі кошти іноземних інвесторів вкладалися в 2018-2021 роках у промисловість, 2018-2020 роках – у оптову і роздрібну торгівлю. У цих сферах діяльності достатньо швидко з'являються нові види товарів, оновлюється асортимент, стрімко окупаються витрати інвестора і невисокі комерційні ризики. В 2018-2020 роках кошти вкладалися також у фінансову і страхову діяльність; у операції з нерухомістю тобто у ті види діяльності, котрі не потребують довгострокових капіталовкладень та освоєння новітніх технологій. Крім того маємо позитивне зростання інвестицій в сферу інформації і

телекомунікації; професійну, наукову і технічну діяльність. Через пандемію COVID-19 у 2020 році показники за окремими видами економічної діяльності зменшуються – в будівництві, в сфері інформації і телекомунікації, в фінансовій і страховій діяльності, в сфері операцій з нерухомістю, в професійній, науковій і технічній діяльності, в сфері адміністративного і допоміжного обслуговування.

Структура прямих іноземних інвестицій у економіку нашої держави за видами економічної діяльності у 2021 році графічно зображена на рисунку 2.4.

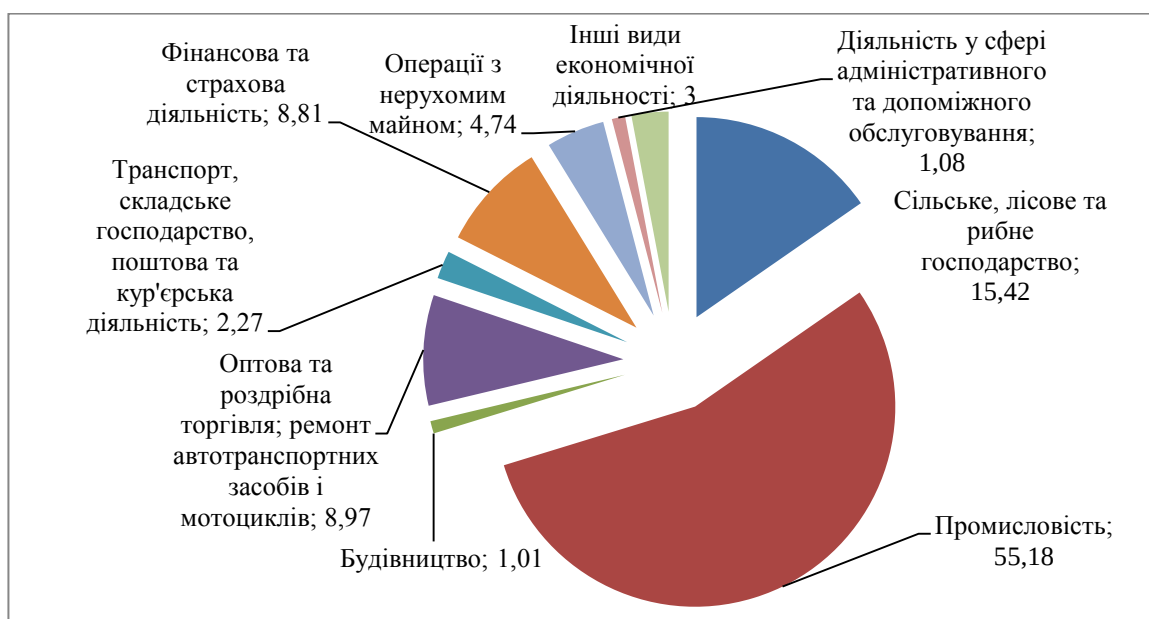

Рис. 2.4. Структура прямих іноземних інвестицій в економіці України за видами економічної діяльності у 2021 році, %.

Примітка: побудовано автором на основі джерела [82]

У 2022 р. у Україні простежувалося суттєве скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій. Так як у умовах повномасштабного вторгнення російських військ у Україну до традиційних ризиків приєдналися ще і загрози воєнного стану, звідси зацікавленість іноземних інвесторів до фінансування українських підприємств значно зменшилася.

Згідно з результатами аналізу галузевої структури іноземного інвестування у промисловість України в 2015-2019 рр. розкрито такі найпривабливіші галузі промисловості для іноземного інвестора: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; добувна промисловість та розроблення кар'є-

рів; металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, окрім виробництва машин та устаткування (табл. 2.4). Іноземні інвестиції за ці 5 років змінювалися несуттєво.

Таблиця 2.4

Галузева структура іноземного інвестування в промисловість України

Галузь промисловості	2015		2016		2017		2018		2019	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1 868,7	18,9	1521,3	15,7	1 732,1	17,5	1 747,3	16,1	2 031,1	17,5
Переробна промисловість:	7 531,9	76,1	7523,9	77,8	7 999,9	80,8	8 337,6	77,0	8 609,3	74,2
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	2 419,0	24,4	2530,5	26,2	2 758,4	27,9	2 859,4	26,4	2 844,3	24,5
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	116,9	1,2	112,8	1,2	117,7	1,2	114,3	1,0	106,0	0,9
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	400,7	4,0	444,4	4,6	535,6	5,4	560,2	5,2	608,4	5,2
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	188,7	1,9	176,5	1,8	178,1	1,8	260,3	2,4	293,2	2,5
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	679,5	6,9	646,4	6,7	696,9	7,0	654,2	6,0	666,7	5,7
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	45,5	0,4	38,8	0,4	35,2	0,3	36,2	0,3	56,9	0,5
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	1 079,8	10,9	967,0	10,0	1 023,6	9,7	1 127,0	10,4	1 146,7	9,9
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	1 533,1	15,5	1560,8	16,1	1 637,1	15,5	1 662,3	15,3	1 803,4	15,5
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	781,6	7,9	771,0	8,0	781,2	7,4	794,5	7,3	806,2	6,9
Виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	287,2	2,9	275,6	2,8	236,1	2,2	269,3	2,5	277,4	2,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	438,0	4,4	556,5	5,7	755,0	7,2	683,4	6,3	900,2	7,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	55,1	0,5	65,9	0,7	56,7	0,5	55,2	0,5	55,3	0,5
Усього	9893,6	100	9667,6	100	10543,7	100	10823,4	100	11595,9	100

Примітка: побудовано та розраховано автором на основі джерел [23, 82].

Слід звернути увагу на період 2020-2022 рр. (рис. 2.5). Відбулося максимальне зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій.

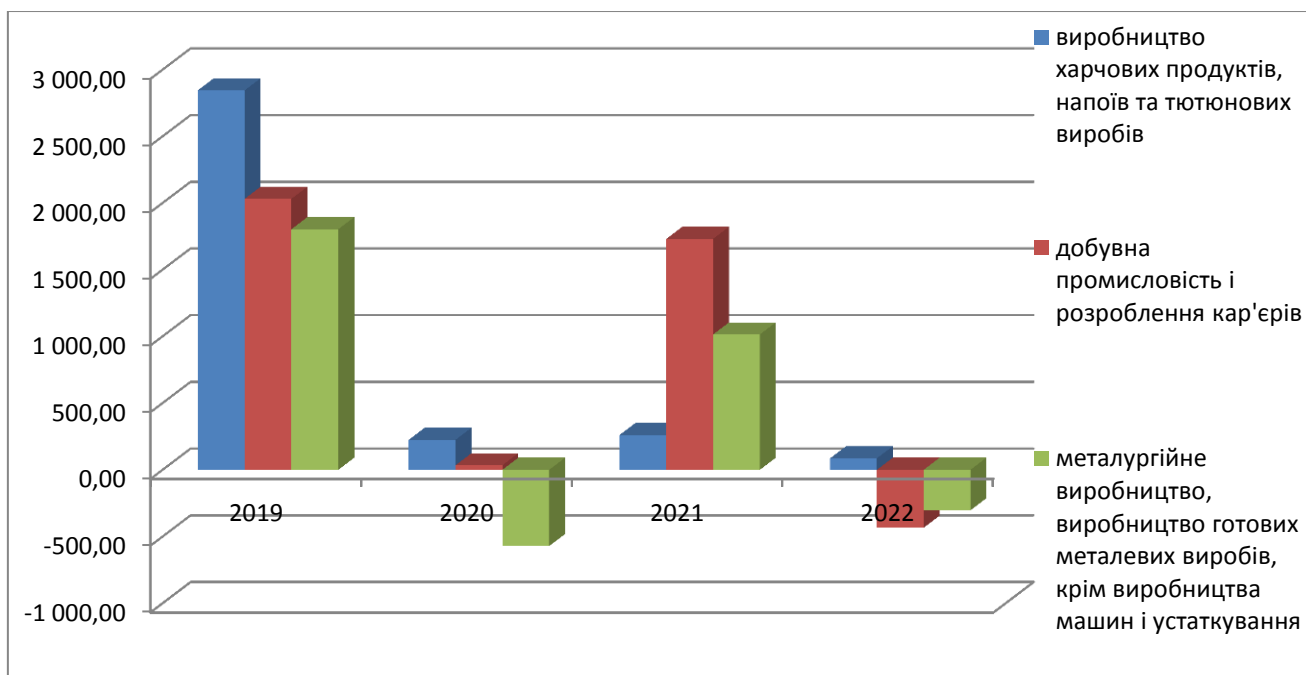

Рис. 2.5. Динаміка найпривабливіших (станом на 01.01.2019 р.) галузей промисловості для іноземного інвестора у 2019-2022 роках, млн дол. США.

Примітка: побудовано автором на основі джерел [23, 82].

У 2020 році найбільше вкладали коштів традиційно в виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, крім того додалися нові напрямки – виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу і поліграфічна діяльність; виробництво гумових та пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції.

У 2021 році ситуація з інвестиціями дещо покращилася, найбільше вкладали кошти, як і раніше, у добувну промисловість і металургію, а також почали віддавати перевагу постачанню електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря.

У 2022 році внаслідок розгортання рф повномасштабної війни проти України припинила свою роботу більш як третина промислових підприємств, зрештою, це не могло не позначитися на інвестиціях. Більша частина галузей промисловості за показником прямих інвестицій мали від'ємні значення. Інвестиції направлялися переважно в виробництво харчових продуктів, напоїв і тю-

тютюнових виробів; виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу і поліграфічна діяльність; виробництво основних фармацевтичних продуктів та фармацевтичних препаратів.

Таким чином, структура прямих іноземних інвестицій у економіці України є неефективною, так як переважають інвестиції в промисловість (сировинні і низькотехнологічні її галузі), що, на думку спеціалістів, «не дозволяє українським виробникам повністю інтегруватися в глобальні ланцюги доданої вартості і є однією з причин низької частки експорту високотехнологічної продукції України, котрий складає 7,2% промислового експорту країни» [110].

2.3. Оцінка інвестиційного клімату України та інвестицій в економіки інших країн

Без створення належних умов для достатнього накопичення капіталу неможливо забезпечити повноцінний розвиток національної економіки. Останнє вимагає глибокого розуміння факторів макроекономічного середовища, які можуть визначати масштаби інвестиційної діяльності. Особливо це стосується країн, які тривалий час були змушені долати обмеження, накладені неефективними економічними системами та механізмами накопичення капіталу [84].

Інвестиційний сектор економіки визначає «не тільки рівень і ефективність технології виробництва, але й значною мірою визначає соціальний розвиток, рівень і якість життя населення» [24, с. 78]. Можливості бюджетної та корпоративної політики стосовно збільшення інвестиції у галузі соціальної інфраструктури безпосередньо впливають на умови життя людей. Для оцінки ситуації в інвестиційному секторі важливо враховувати інформаційний потенціал Системи національних рахунків, а саме, рахунок капіталу, яка використовує показники валового накопичення основного капіталу, а також дані, розраховані за іншою методикою, тобто основні показники, котрі обліковуються по підприємствах - юридичних особах за їх основним видом економічної діяльності і те-

риторією місцезонаштування, структура котрих доповнює дані національних рахунків.

За 2013-2022 роки капітальні інвестиції у економіку України у відповідності до динаміки ВВП мали уповільнений тренд (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Макроекономічні показники інвестиційного процесу в Україні

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ВВП, млрд. грн.:	1465,2	1586,9	1988,5	2385,4	2983,9	3560,6	3978,4	4194,1	5459,6	5191,0
в т.ч. валове нагромадження основного капіталу, млрд. грн.	247,05	224,33	269,42	368,69	470,33	628,3	700,62	315,03	754,37	654,63
чисте кредитування(+) / запозичення(-) млрд. грн.	-97,98	-24,31	45,89	-32,41	-64,81	-11,9	-35,32	51,44	-13,39	81,55
капітальні інвестиції, млрд. грн.	249,87	219,42	273,12	359,22	448,46	578,73	623,98	508,22	673,9	409,66
Частка у ВВП, %										
валового нагромадження основного капіталу	16,863	14,136	13,549	15,456	15,762	17,646	17,61	7,511	13,817	12,611
чистого кредитування(+) / запозичення(-)	-6,687	-1,532	2,308	-1,359	-2,172	-0,334	-0,888	1,226	-0,245	1,571
капітальних інвестицій	17,054	13,827	13,735	15,059	15,029	16,254	15,684	12,117	12,343	7,892
Частка в капітальних інвестиціях, %										
коштів державного бюджету	2,471	1,248	2,533	2,579	3,41	3,942	4,941	8,7	9,2	- *
коштів місцевих бюджетів	2,72	2,697	5,221	7,465	9,268	8,701	9,051	10,4	8,4	-
власних коштів підприємств та організацій	66,348	70,472	67,499	69,253	69,139	70,773	65,431	66,5	68,6	-
кредитів банків та інших позик	13,901	9,908	7,594	7,546	6,598	7,745	10,775	6,7	5,0	-
коштів інвесторів-нерезидентів	1,709	2,57	2,997	2,737	1,384	0,31	0,747	0,4	0,1	-
коштів населення на будівництво житла	9,634	10,056	11,711	8,333	7,314	5,986	5,196	4,9	5,4	-
інших джерел фінансування	3,216	3,049	2,444	2,087	2,886	2,541	3,857	2,4	3,3	-

* Відсутні дані по капітальних інвестиціях за джерелами фінансування у 2022 році.

Примітка: побудовано та розраховано автором на основі джерел [23, 82].

Динаміка ВВП збільшилася у 3,5 рази, капітальних інвестицій - у 1,6 рази, валового нагромадження - в 2,6 рази. Така динаміка, враховуючи, що протягом дев'яти років інвестиційні ресурси у економіку України не перевищували темпи росту ВВП, свідчить про те, що у Україні упродовж 2013-2022 років сформувався сталий пріоритет спрямування фінансових ресурсів на користь споживання. Домінування цієї тенденції упродовж тривалого періоду при недостатній ефективності відтворення знижує сталість економіки та гальмує соціальний розвиток. Дані, показані у таблиці 2.5, відображають незадовільний стан інвестиційного комплексу.

В 2013-2022 роках змінилась структура і динаміка статей. Показник чистого кредитування / запозичення відображає вартість ресурсів, котрі країна надала «решті світу», або котрі «решта світу» надала країні. Згідно з таблицею видно, що надходження коштів від нерезидентів у вітчизняну економіку недостатнє в порівнянні зі змінами ВВП. Це підтверджується і зниженням частки іноземних інвестицій в ВВП країни у 17 разів упродовж 2013-2022 років. Інвестиційний процес у умовах реформ окреслюється інституціональними змінами у джерелах фінансування основного капіталу. На фоні малих обсягів банківського кредитування, коштів інвесторів-нерезидентів, котрі були у 2022 році меншими, аніж у 2013 році, посилилась інвестиційна роль бюджетів і власних коштів підприємств.

Відображені у табл. 2.5 дані висвітлюють не лише несприятливий інвестиційний клімат у країні, а і говорять про відсутність належного механізму залучення заощаджень у інвестиційну сферу.

Структура капітальних інвестицій у Україні за джерелами фінансування у 2021 році проілюстрована на рисунку 2.6. З рисунку видно, що завдяки кредитам українських банків й інших позик фінансувалися тільки 5% капітальних інвестицій у Україні в 2021 році, тоді як 68,6% капітальних інвестицій фінансувалося за рахунок власних коштів підприємств, 17,6% – за рахунок державного і місцевих бюджетів. В капітальних інвестиціях частка державного бюджету упродовж 2013-2021 років підвищилася з 2,5% до 9,2%, місцевих бюджетів – з

2,7% до 8,4%, власних коштів підприємств і організацій - з 66,3% до 68,6%, інших джерел фінансування - з 3,2% до 3,3%.

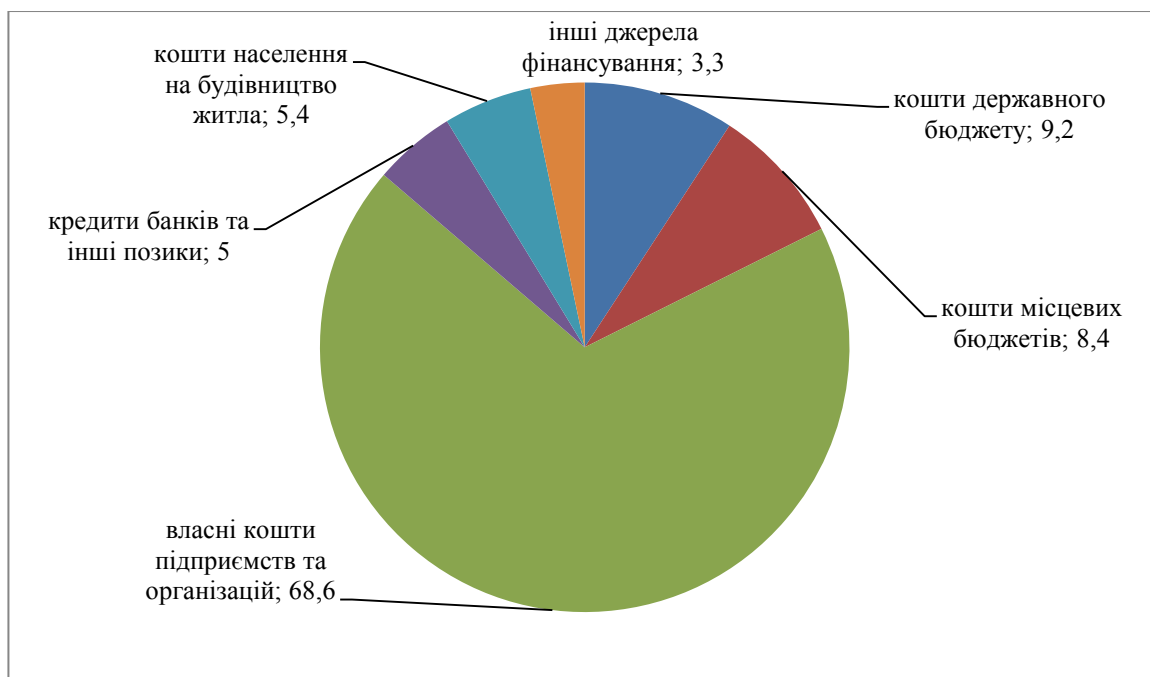

Рис. 2.6. Структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування в 2021 році, %.

Примітка: побудовано та розраховано автором на основі джерел [23, 82].

Разом з тим питома вага кредитів банків знизилася з 13,9% до 5%, коштів інвесторів-нерезидентів - з 1,7% до 0,1%, коштів населення на будівництво житла - з 9,6% до 5,4%. До 2015 року відстежувалося зростання обсягів фінансування житла населенням. Однак, після цього року відслідковується протилежна тенденція.

Стосовно інвестицій у основний і оборотний капітал у Україні у % до ВВП, то з 2016 року вони мають виражену тенденцію до зниження, зменшившись за цей період більше як вдвічі – з 21,7% в 2016 р. до 7,5% в 2020 р. [22]. В 2021 році у умовах посткризової активізації економіки після завершення гострої фази кризи COVID-19 інвестиції в деякій мірі зросли (до 10,1% ВВП), однак залишаються понад як вдвічі нижчими, ніж у інших країнах Центральної і Східної Європи, які розвиваються (25-30% ВВП).

Світовий банк з 2003 року застосовує підхід до оцінки ділового і інвестиційного клімату на основі розрахунку індексу Doing Business. Рейтинг Doing

Business «надає можливість оцінити легкість ведення бізнесу за десятима провідними показниками і дозволяє порівнювати країни між собою. Це не тільки експертне дослідження, а і реалістичне. В ході створення рейтингу до уваги беруться не тільки нормативно-правові акти, схвалені країною упродовж року. Кардинальне місце посідають ще і висновки підприємців про реальну дію законодавчих змін. Це самобутній "декалог" міжнародного інвестора, маркери базових умов безпеки для інвестицій і захисту інтересів бізнесу». Рейтинг впливає на рішення бізнесменів стосовно раціональності інвестицій в країну [89].

До війни Україна постійно та значно прогресує за показниками інвестиційного клімату у індексі Світового банку Doing Business (рис. 2.7).

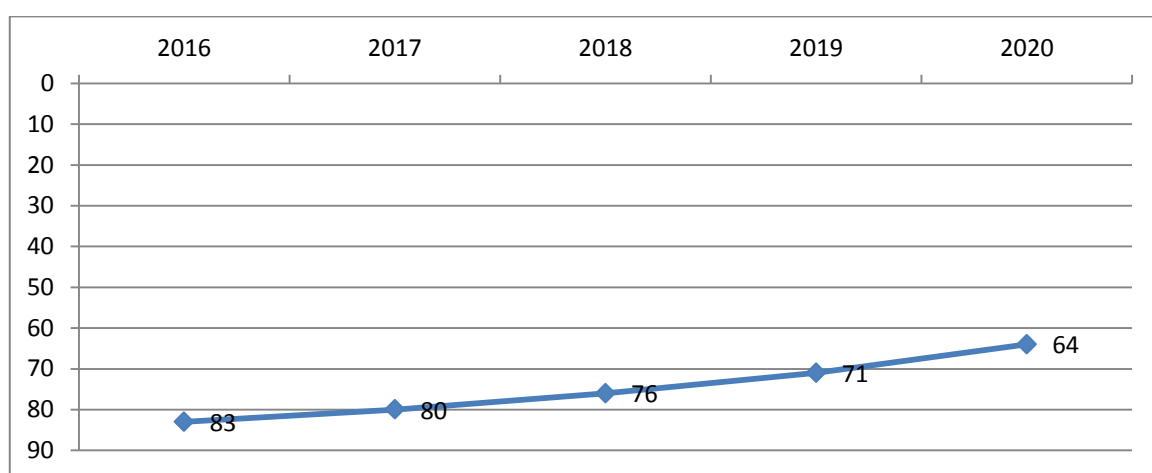

Рис. 2.7. Динаміка рейтингу Doing Business в Україні.

Примітка: побудовано автором на основі джерела [72].

В 2020 році Україна посідала 64 місце (зі 190 економік) в звіті Doing Business, піднявшись на 7 позицій у порівнянні з попереднім роком та на 19 позицій стосовно 2016 року. Було досягнуто успіху у отриманні дозволів на будівництво, підключенні до електроенергії, захисті міноритарних інвесторів та транскордонній торгівлі.

Разом з показниками прямих іноземних інвестицій у Україну оцінимо динаміку інвестицій з України у економіку інших країн (рис. 2.8). Згідно даних Національного банку України в 2022 році обсяги прямих іноземних інвестицій з України склали (-867,1) млн. дол. США. Темпи інвестицій українських інвесторів у економіки інших країн в ретроспективі має спадаючий характер.

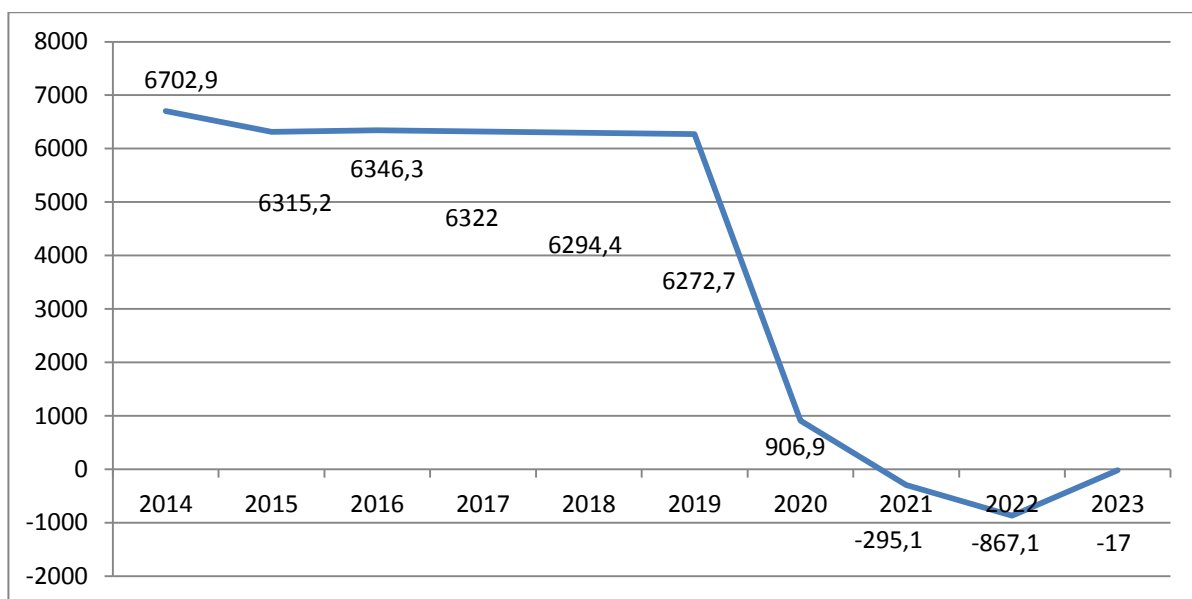

Рис. 2.8. Обсяги прямих іноземних інвестицій з України в інші країни світу.

* Дані за 2023 рік - станом на 01 липня.

Примітка: побудовано автором на основі джерел [23, 28].

Зрештою, обсяги інвестицій з України достатньо відчутно знизилися з 2020 року в зв'язку зі шкодою пандемії коронавірусної інфекції. Разом з тим найвищих значень цей показник досягав за останні 10 років в 2014 році – 6702,9 млн. дол. США. В 2020 році потік інвестицій з країни знизився на 85,5% і налічував 906,9 млн. дол. США. У 2021 році економіка України перебувала у затяжній стагнації через агресивну політику рф і ковід-кризу. У результаті рівень інвестування знизився. В 2022 році ситуація стала значно гіршою аж до історично рекордних показників як наслідок початку війни рф проти України, плюс до затяжних наслідків пандемії.

В 2020 році з загального обсягу інвестицій з України (906,9 млн. дол. США) 85,65 % інвестицій належало одній країні – Кіпр, наступні позиції з відчутно меншими показниками займають рф, Республіка Молдова і Білорусь (рис. 2.9). Отже, в 5 основних країнах розміщено 93,93 % всіх закордонних капіталів, що зі свого боку складають 851,9 млн. дол. США. Українські інвестиції у економіки інших країн є несуттєвими. Кіпр звертає міжнародну увагу та стає все більш привабливою країною для бізнесу, інвестицій і життя. Успіх острова обумовлюється прогресивним законодавством, режимом регулювання та силь-

ною мережею постачальників фінансових та професійних послуг. Уряд й інститути Кіпру активно налаштовані на утримання лідерства у розвитку галузі, сприяння доступу до швидкозростаючих ринків та підтримку бізнесу на Кіпрі.

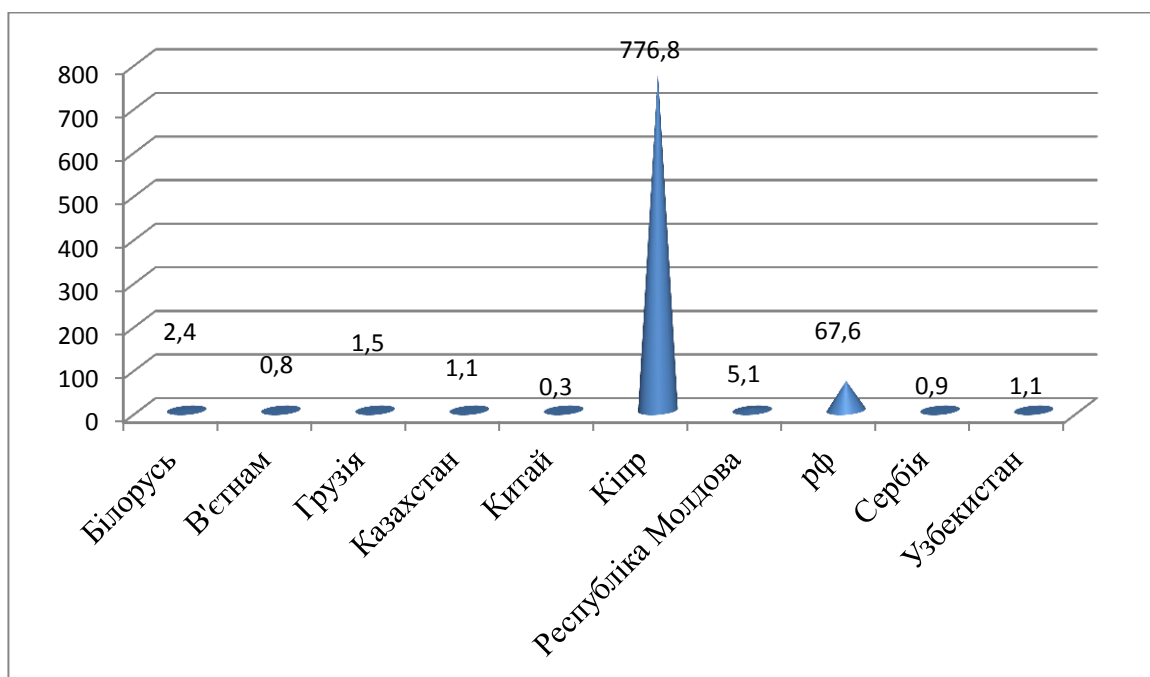

Рис. 2.9. Обсяги прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з України в економіці країн світу, млн. дол. США (станом на 31.12.2020 року)

Примітка: побудовано автором на основі джерела [82].

Проте, вигоди для економіки України від інвестицій з Кіпру, зазвичай, немає ніякого. Острів – це просто відома офшорна зона, у котру виводяться кошти з метою уникнення оподаткування.

В свою чергу аналіз галузевої структури руху прямих інвестицій з України протягом 2018-2022 рр. свідчить про чітко виражену тенденцію до скорочення інвестицій з України упродовж останніх п'яти років (табл. 2.6).

В даний період значна частка прямих інвестицій з України незмінно припадала на професійну, наукову і технічну діяльність (вище 94 %).

Зрештою на інші сектори припадають дуже малі частки інвестицій (промисловість - 1,71 %, фінансова і страхова діяльність - 1,18 %, операції з нерухомим майном - 1,09 %,). Упродовж 2020-2022 років майже усі показники обсягів прямих інвестицій з України – від'ємні. У 2020-2022 роках залишалися на своїх позиціях лише професійна, наукова і технічна діяльність, крім того фінан-

совий і страховий сектор. Отже, інвестиційна діяльність у Україні припинилася [92].

Таблиця 2.6

Прямі інвестиції з України: за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	2018		2019		2020		2021		2022	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
Усього	6294,4	100	6 272,7	100	906,9	100	-295,1	100	-867,1	100
Сільське, лісове та рибне господарство	17,8	0,28	17,3	0,27	- 1,7	-0,19	- 103,7	-35,1	-122,3	-14,1
Промисловість	107,7	1,71	78,9	1,26	- 1 235,8	-136	-1395,7	-472	-1318,0	-152
Будівництво	2,4	0,04	3,7	0,06	- 7,2	-0,79	- 76,1	-25,8	- 82,7	-9,54
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	42,1	0,67	42,4	0,67	-157,5	-17,4	- 144,0	-48,8	- 154,1	-17,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	6,8	0,1	9,2	0,15	- 33,7	-3,71	- 27,2	-9,22	- 28,1	-3,24
Інформація та телекомунікації	0,2	0,003	0,2	0,003	- 40,7	-4,49	- 21,0	-7,12	- 21,1	-2,43
Фінансова та страхова діяльність	74,4	1,18	71,5	1,14	79,8	8,8	81,3	27,5	52,3	6,03
Операції з нерухомим майном	68,6	1,09	66,3	1,06	-149,4	-16,5	- 417,0	-141	- 546,4	-63,01
Професійна, наукова та технічна діяльність	5966,7	94,79	5 972,8	95,22	2 497,4	275,4	1 821,7	617,3	1 366,1	157,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,5	0,008	2,7	0,04	- 46,2	-5,09	- 2,7	-0,91	- 3,1	0,36

Примітка: побудовано та розраховано автором на основі джерел [23, 82].

Усе це підтверджує «недостатній інвестиційний потенціал, низький рівень інвестиційної активності, низьку інвестиційну привабливість, крім того це є причиною відсутності активної міжнародної інвестиційної позиції України на світовій арені і перспектив України [98]». Звідси випливає, що темп упровадження інвестиційних технологій у Україні залежить від сприятливого інвестиційного клімату, соціально-економічного розвитку, законодавчої бази у державі.

Висновки до розділу 2

Стало відомо, що коливання інвестиційної активності в досліджуваних країнах неможливо пояснити лише параметрами розвитку фінансового ринку. Дослідження показують, що для більшості проаналізованих країн існує зворотна залежність між рівнем забезпечення економіки капіталом та інвестиційною активністю. Дослідження динаміки та структури надходження прямих іноземних інвестицій в Україну свідчить, що основними причинами зменшення надходження інвестицій були війна, погіршення політичної ситуації, нестабільність фінансово-економічного розвитку, недосконалість законодавчої бази, що не може гарантувати юридичний захист прав і коштів інвесторів.

Аналіз динаміки надходження прямих іноземних інвестицій показав, що погіршення політичної ситуації не тільки призводить до значного скорочення надходжень інвестицій, а й призводить до відпливу капіталу з країни.

Досліджено динаміку обсягів накопичених прямих іноземних інвестицій в українську економіку в 2013-2022 рр. і проаналізовано причини значного зменшення надходження прямих іноземних інвестицій в нашу економіку та великої кількості вилучень капіталу іноземними інвесторами у період поглиблення економічної кризи.

Зроблено аналіз структурних змін прямих іноземних інвестицій у економіку України за видами економічної діяльності протягом періоду з 2018 р. до 2022 р. Досліджено вплив основних параметрів макроекономічного середовища на динаміку інвестування у Україні. Дослідження структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування свідчить про позитивні структурні зміни в їх складі завдяки зростанню обсягів та питомої ваги капітальних інвестицій за кошти державного бюджету та місцевих бюджетів. Крім того, у структурі капітальних вкладень збільшилась питома вага власних коштів підприємств та організацій, що говорить про те, що підприємства та організації менше залежать від каналів фінансування, таких як кредити, а натомість вкладають свої кошти у купівлю активів.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Пріоритети стимулювання інвестиційної діяльності

За оцінками Світового банку, вартість відновлення України до сучасної економіки після війни з росією перевищить чотириста млрд дол. Повернення України було б «найбільшою та найскладнішою операцією з часів Плану Маршалла після Другої світової війни» [59]. Відповідальність президента Зеленського та українського уряду під час періоду реконструкції полягає не у відбудові старої пострадянської економіки, а у відновленні її кращої версії, у побудові абсолютно нової економіки, орієнтованої на Європу та конкурентоспроможної на міжнародному рівні в XXI столітті. Задача – перетворити масштабні руйнування в цей період на можливості для покращення економіки України. Це потребує широкомасштабних скоординованих дій багатьох партнерів: українського уряду, приватного сектору, міжнародних країн-партнерів, багатосторонніх інституцій і міжнародних інвесторів. Вирішальним фактором вдалої реконструкції буде максимальне залучення приватного сектору і міжнародного капіталу в усі аспекти інвестицій й відбудови, за цих обставин реконструкція максимально відбудуватиметься за рахунок приватних інвестицій і державно-приватного партнерства.

Розглянемо пріоритетні галузі реформ:

1. Закладення фундаменту для інвестиційної політики, спрямованої на досягнення поставлених цілей. Щоб забезпечити чітке та продуктивне впровадження, інвестиційну політику слід розробляти в співробітництві з інвесторами. Вона має ґрунтуватися на чіткому баченні цілей, чітких повноваженнях, конструктивному управлінні інституціями, відповідальними за прямі іноземні інвестиції, планових діях уряду та заходах, пов'язаних із реалізацією пріоритетів реформ. Ефективність системи управління інвестиціями підприємства залежить

від виконання таких умов: «структуризації проблеми та побудова дерева цілей; впровадження наукових методів та підходів прийняття управлінських рішень; забезпечення багатоваріантності при прийнятті управлінського рішення; забезпечення співставності варіантів рішень, які приймаються; формування якісної інформаційної бази розробки і прийняття управлінських рішень; існування механізму реалізації прийнятого рішення; розробка системи відповідальності і захоплення при прийнятті якісного і продуктивного рішення [81]».

2. Підсилення установ для стимулювання інвестицій. Україна має конкурувати на світовому рівні за прямі іноземні інвестиції. Війна створює нові можливості для інвестицій у Україну після перемоги. Так як ми повинні не лише розраховувати на допомогу держав-партнерів і міжнародних організацій, а і залучати до відбудови приватний капітал, щоб світовий бізнес й нам допоміг, й зміг заробити для себе. Схилити інвесторів до інвестування у Україну негайно, не чекаючи закінчення військових дій, - одне з завдань Офісу з залучення і підтримки інвестицій (Ukraine Invest). Були наміри, щоб в 2022-2023 роках запрацювали нові великі інвестиційні проекти у межах Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні». Ініціатива «про інвестнянь», як її в народі і серед фахівців називають, - це не лише про фізичний супровід інвестора. Взагалі, це – про комплексну державну підтримку [86].

Однак Ukraine Invest має потребу в допомозі для конкретного окреслення повноважень з визначеними цілями, покращення співпраці з приватним сектором, і зростання бюджету, кількості працівників і їх навичок в просуванні держави. Через фрагментований та безсистемний розвиток в усіх сферах економіки України «державні інститути не спроможні повноцінно інтегруватись до міжнародних торговельно-економічних відносин, світового фінансового ринку, комплексно залучити іноземні інвестиції, довготривало та взаємовигідно бути у співробітництві з іноземними партнерами [14, с. 94].

Державні інститути повинні реалізовувати оптимальну стратегію та швидко реагувати на усі чинники мінливої фінансово-інвестиційної ситуації в світі,

аби використовувати їх для економічного зростання через вдало сформовану і реалізовану комплексну політико-дипломатичну, фінансову, податкову, грошово-кредитну, соціально-економічну й інші види політики [25]».

3. Формування конкурентного середовища, котре слугує бізнесу. Є конкретні успіхи в покращенні середовища для бізнесу. Проте, інвестори кажуть, що треба ще більше. Для стимулювання нових прямих іноземних інвестицій Україна має зменшити ціну ведення бізнесу через зменшення видатків на транзакції і покращення умов для інвесторів.

«В 2022 році колектив економічних радників Офісу Президента представила пакет змін до податкової системи України – «Податкова реформа 10-10-10». Нова податкова модель завбачує зменшення ставок податків на доходи фізичних осіб (ПДФО), податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість (ПДВ) до 10%. Основна мета даної реформи — зниження податкового тягара на бізнес і громадян, який у свою чергу може здійснити вплив на зростання економіки, збільшення інвестицій й створення нових робочих місць. Колектив економічних радників, котрий запропонував дану реформу, стверджує, що вона сприятиме тому, щоб податкова система стала більш прозорою і простою» [86]. Експерти передбачають в цій реформі можливість повернення більше інвестицій і стимулювання економічного зростання.

4. Тривалість антикорупційної реформи. Не дивлячись на значні успіхи в подоланні корупції, зробити треба дуже багато чого для створення вигідніших умов для інвесторів, треба не тільки ліквідувати реальну корупцію, а і покращити індекс її сприйняття. Підвищення прозорості і чітке дотримання законодавства, збільшення діджиталізації є основними чинниками зменшення корупційних ризиків.

Отже, урядом ухвалено загальну антикорупційну програму на 2023-2025 роки. А саме 1700 заходів в 15 сферах. Це плани з впровадження 63 нових цифрових продуктів, котрі надають можливість відчутно зменшити можливості для будь-яких зловживань. Головне те, що усі ці заходи мають реалізовуватись наскрізно у всіх сферах нашого життя, усіма органами державної, місцевої влади.

Усі міністерства мають прийняти власні актуальні антикорупційні програми. Дані антикорупційні ініціативи будуть одним з ключових напрямків єдиного плану реформ до 2027 року. Ми уже маємо від наших партнерів перелік документів з такими пропозиціями, вимогами та ідеями. Це чинні документи Міжнародного валютного фонду, положення, закладені у Угоді про асоціацію з ЄС, вимоги для отримання фіндопомоги від Європейської комісії та ін. [2].

5. Удосконалення нормативних і інституційних засад регулювання капітальних інвестицій. «Україні потрібно збільшувати потенціал уряду для розробки і управління великими державними інвестиціями й державно-приватними партнерствами (ДПП), оцінки проєктів і управління ними, проведення закупівель, співробітництва з приватним сектором, надання концесій, перегляду законодавства про державні закупівлі, ДПП і концесії для приведення їх в відповідність згідно з вимогами Європейського союзу й СОТ». Стосовно закупівель, то «уряд продовжує поліпшувати політику та весь час удосконалює правила, передбачені постановою №1178. Найновіші зміни, котрі вдалося ухвалити в вересні 2023 року, зменшили перелік підстав, за котрих державні замовники можуть не іти через конкурентні торги, а підписувати контракти відразу. Крім того посилили відповідальність державних замовників за зловживання такою підставою, як нагальна потреба також варто зазначити – тендер через Прозорро сам собою не забезпечує автоматичного позитивного результату. Таким чином підвищувати треба не тільки якість закупівельного процесу, а й якість роботи тих, хто оголошує тендер» [78].

6. Пришвидшення процесів приватизації. «Державні підприємства (ДП) у Україні неефективні і погано працюють, однак усе ще викликають зацікавленість для іноземних інвестицій. Уряд мусить пришвидшити їхню приватизацію і гарантувати прозорість, відкриту конкуренцію, чесні й реалістичні зобов'язання для інвесторів» [46]. Уже зараз треба активно думати над планом майбутньої приватизації. Дивлячись на розмір державного сектору у економіці, нас повинна чекати нова хвиля великої приватизації, подібна за розміром на приватизацію 1990-х і 2000-х років. Проте вона повинна стати якісно новою, помилки

попередньої приватизації, ми не маємо повторювати. Головна особливість тієї «приватизації» була у тому, що у ній майже не брали участь західні інвестори. І це нас дуже відрізняє від наших західних сусідів, де саме прихід потужного іноземного капіталу у економіку через приватизацію був одним з важелів їх економічного розвитку.

7. Пришвидшення вступу до Європейського союзу. «Процедура вступу до Європейського союзу виступає рушійною силою широкомасштабних довгоочікуваних реформ в різних галузях. Пришвидження реформ для повної відповідності Acquis ЄС повинно залишатися основним національним пріоритетом» [62]. Відтак, як 22 червня 2022 року Європейська комісія надала Україні статус кандидата в ЄС, почався довгий процес, що складається з багатьох дуже важливих дрібних кроків. Як країна-кандидат Україна повинна перейняти усе законодавство ЄС. Але розраховувати на те, що Україна буде повноправним членом ЄС раніше, ніж через п'ять років, не варто.

8. Вирішення питань у конкретних галузях. Є інвестиційні можливості в «широкому ряді галузей, котрі були окреслені як такі, які можуть привабити американських інвесторів, а саме сільськогосподарські ресурси, високотехнологічне виробництво, нафтогазовидобування і відновлювальні джерела енергії» [16].

Сільське господарство стало двигуном вітчизняної економіки й це привертає до нього увагу інвесторів. Це високо потенційний сектор, що чекає своїх інвесторів, однак разом з тим потребує зрозумілих та прозорих правил гри. Поступ в даному питанні є, проте назвати його стрімким та незворотним не можна. Перешкоджає нашому успіхові застаріле податкове законодавство, відсутність конструктивного діалогу держави з інвесторами та корумповане судочинство.

3.2. Перспективи залучення в українську економіку іноземних інвесторів

Ще до повномасштабного вторгнення росії залучення іноземних інвестицій було надзвичайно складною темою для України, легше не стає й зараз. Будь-яке інвестиційне рішення ґрунтується на балансі ризиків і очікуваного прибутку. На сьогодні - ризики високі, на противагу можливості одержання прибутку, хоча б у середньостроковій перспективі, зменшені через спад економіки, масову міграцію населення та обмеження стосовно руху капіталу. Однак, це не означає, що будь-які інвестиції приречені на передчасний провал, так як бізнес у Україні й сьогодні демонструє здатність адаптуватися і заробляти. Зрештою вірно оцінити ризики інвестицій у Україну ззовні досить важко. Для багатьох зарубіжних інвесторів наша держава – суцільна чорна скринька в поєднанні з ризиками, а війна у активній фазі є безумовним стоп-фактором. Тому важко очікувати масштабних системних інвестицій з-за кордону в короткостроковій перспективі, але деякі сценарії цілком можливі. Більша частина території України знаходиться далеко від лінії фронту, але вона також піддається періодичним ракетним обстрілам та вимкненням електропостачання. Натомість інвестор, котрий може прорахувати ризик та вийти на ринок у умовах низької конкуренції, отримає найкращі перспективи [42].

В липні 2023 року на конференції у Лугано (Швейцарія) Україна представила сильний і всеохоплюючий план відбудови країни. «Стратегія реалізовуватиметься 10 років і отримала позитивні відгуки та підтримку міжнародних партнерів. Україна ставить перед собою ризиковану, але повністю реалістичну мету: здійснити стрибок від перехідної (транзитної) економіки до економіки, яка розвивається, до 2032 року. З метою стимулювання входження іноземних інвесторів в українську економіку уже створено спеціалізований електронний майданчик Advantage Ukraine, на котрому зібрано понад 500 інвестиційних проєктів і можливостей в 10 галузях економіки». Кожен потенційний інвестор, який зареєструється на платформі, отримає повну інформацію про інвестиційні мож-

ливості, конкретні проекти і інвестиційні перспективи, котрі матиме від вкладання у економіку України [34].

У Україні триває війна, однак навіть у цьому випадку приватні інвестори готові фінансувати нові проекти в енергетиці, виробництві насіння та сигарет. «Американські фінансові групи, зокрема BlackRock, виявляють наміри інвестування. Зрештою, інвесторів – одиниці. Швейцарська харчова компанія Nestlé сподівається незабаром інвестувати 40 мільйонів євро в розширення заводу з виробництва вермішелі швидкого приготування. Ірландська компанія Kingspan планує упродовж 5 років збудувати новий завод у Україні вартістю 200 мільйонів євро. Німецькі гіганти Bayer AG та Fixit також оголосили про мільйонні інвестиції. Нещодавно тютюнова корпорація Philip Morris повідомила про намір побудувати нову фабрику по виробництву цигарок біля Львова. Ще одним з прикладів є німецький виробник будматеріалів Knauf. Компанія втратила 200 млн. євро інвестицій у Донецькій області. Але керівництво компанії стверджує, що Knauf хоче збудувати новий завод у Україні, як тільки дозволять умови. Виконавчий директор Українського агентства з залучення інвестицій UkraineInvest вказує суму у 400 млн. доларів іноземних інвестицій, залучених тільки в 2022 році [7]».

Безсумнівними претендентами на іноземні інвестиції є енергетичний і оборонний сектори, котрі потребують значних інвестицій для відбудови й покращення та разом з тим мають непогані перспективи з погляду майбутнього попиту.

Щодо перспектив залучення зовнішніх інвестицій в проекти відновлювальної енергетики України в воєнний і післявоєнний періоди, то потрібно зазначити, що уже в 2019 р. Україна увійшла до перших десяти країн усього світу за темпами розвитку вітчизняної відновлюваної енергетики [91].

Структура стратегії залучення зовнішніх інвестицій в розбудову відновлювальної енергетики показана на рис. 3.1 [101, с. 143].

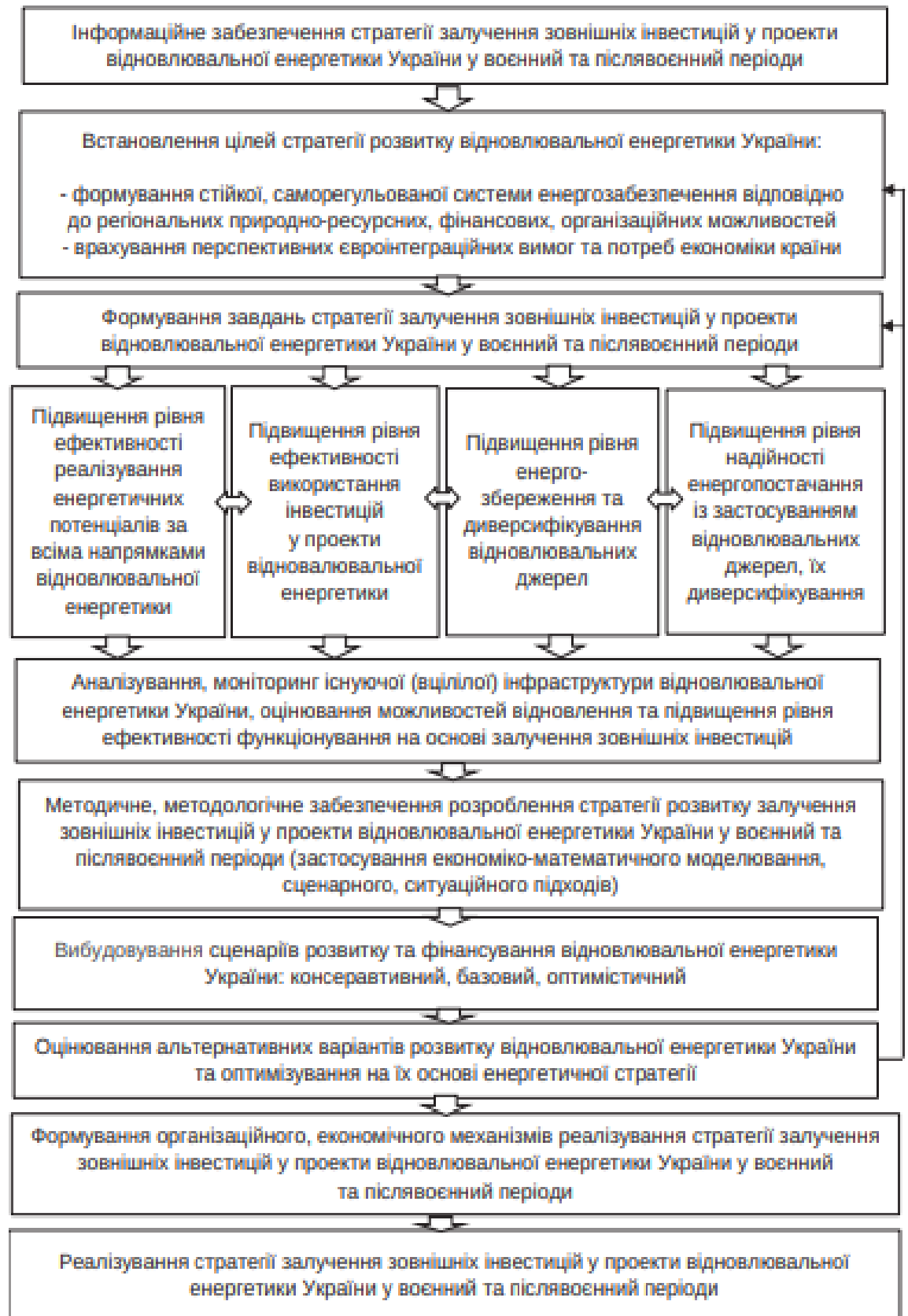

Рис. 3.1. Процес формування і реалізації стратегії залучення зовнішніх інвестицій у проекти відновлювальної енергетики України у воєнний та післявоєнний періоди.

Примітка: джерело [38, с. 143].

Підвищується інтерес до military tech, військової / оборонної сфери – іноземні компанії зацікавлені в співробітництві з державним оборонним сектором. Упродовж 2022-2023 років Україна стала центром випробування оборонних технологій, новітніх видів озброєнь та тактики щодо їх застосування. «На сьогодні ринок оборонних технологій вартує більше як \$600 млрд. і, вочевидь, зростатиме якнайменше на 5% на рік. Інвестори можуть вкласти у даний сектор якнайменше \$1 млрд через кооперацію і створення екосистеми, з потенційним зростанням експорту якнайменше на \$1 млрд на рік. Окрім того, екосистема оборонної промисловості нерозривно пов'язана з інноваціями і системою освіти, котрі також у вигазі від відродження даного сектору» [89].

Україна, як майбутній член ЄС, намагається інтегруватися в транспортну систему союзу, проте їй потрібна підтримка для відновлення інфраструктури, яка зазнала ушкоджень через розв'язану росією війну. Відновлення доріг, залізниць, портів і розвиток транскордонної логістики перевтілить країну на гігантський будівельний майданчик, що були з часів Другої Світової війни. Зрештою, інфраструктура України може бути великим ринком для міжнародних фінансових організацій, банків, приватних інвесторів і підрядників. Державне агентство відновлення і розвитку інфраструктури України [90] як головний державний виконавець проєктів відновлення уже зараз розробляє проєкти в різних секторах інфраструктури, котрі можуть бути здійсненні на засадах концесії або державно-приватного партнерства. Спільна робота між Агентством і партнерами може стосуватися як будівництва, реконструкції, так й капітального ремонту стратегічних автомобільних доріг і великих мостів. Частину з них Україна почала будувати і ремонтувати ще до повномасштабного вторгнення, таким чином залучення інвесторів надасть можливість якомога швидше завершити проєкти і забезпечити логістику на конкретній ділянці транспортної мережі.

Інвестиції також вплинуть на створення нового, прогресивного агросектору України. Процвітання сільськогосподарської галузі й галузі переробки сільськогосподарської продукції також віщує перспективи для збільшення ланцюгів поставок. Іде мова про «транспортуювання насіння, мінеральних добрив,

обладнання для аграрної галузі. Усе це вимагає логістики. Після перемоги України з'являться стимули для розвитку логістичної компоненти, а саме у частині перевезення засобів для аграрного виробництва і продукції цієї сфери. Треба реорганізувати баланс з експорту агросировини на поставку продукції з високим ступенем переробки. До них належать - як готові до споживання товари, так й екстракційна продукція та складові для виробництва кормів і будматеріалів, харчової, целюлозно-паперової, фармацевтичної, нафтопереробної й інших сфер. Перше, скоріше за все, найпростіше. Один із прикладів, якому уже не один рік, - це переробка українських зернових на борошно у Туреччині або Єгипті, коли додаткова вартість, котру можна було сформувати усередині України, працює на економіки інших країн. Цікаво, ми ще і витрачаємо валюту на імпорт, наприклад, італійської пасти, яка виробляється з борошна, змеленого з українського зерна єгиптянами» [60].

Для інвестора пріоритетні сектори, де створюється висока додана вартість, продукція котрих може бути конкурентною на світових ринках. Україна має значну мережу машинобудівних підприємств, котрі виготовляють турбіни і електрогенератори, залізничні вагони, гірниче й сільськогосподарське обладнання, верстати, авіаційні двигуни, виробниче обладнання для легкої і харчової промисловості. З інвестиціями в даній галузі є деякі труднощі, однак перші домовленості з іноземними партнерами також з'являються. До прикладу, американська компанія Amsted Rail готується до запуску виробництва підшипників і комплектуючих до вагонів в Львові. Розглядають як співпрацю з українськими виробниками, так й будівництво нового заводу в регіоні. Поки компанія підшуковує територію, складські приміщення одного з заводів в Львівській області для того, щоб перевезти туди обладнання. Amsted Rail хоче «повернути на ринок України частину залізничних комплектуючих, виробництво котрих зупинилося через російське вторгнення» [99].

Висновки до розділу 3

Умовами залучення прямих іноземних інвестицій в Україну є політична, економічна та фінансова стабільність, безпека інвестицій, удосконалення законодавчих актів, що регулюють інвестиційну діяльність, та загальне покращення інвестиційного середовища.

Пріоритетними напрямками реформування є:

- 1) закласти основу інвестиційної політики, спрямованої на досягнення конкретних цілей у партнерстві з інвесторами;
- 2) зміцнення інститутів для заохочення прямих іноземних інвестицій;
- 3) створення конкурентного середовища, що сприяє бізнесу;
- 4) продовження антикорупційної реформи для приваблення інвесторів;
- 5) зміцнення основ регулювання капітальних інвестицій;
- 6) прискорення процесу приватизації державних підприємств;
- 7) прискорення вступу до ЄС;
- 8) вирішення питань в окремих галузях.

Наведена структура процесу формування і реалізації стратегії залучення іноземних інвестицій на прикладі проектів відновлюваної енергетики в Україні у воєнний та післявоєнний періоди.

ВИСНОВКИ

Як невід’ємна частина економіки, інвестиції відіграють надзвичайно важливу роль в економіці будь-якої країни, вони є основою для оновлення і розширення виробничої системи, прискорення науково-технічного прогресу, підвищення якості продукції, розширення ринку збуту і коригування структури. Збалансований розвиток усіх основних і важливих галузей виробництва та народного господарства. Аналіз теоретико-організаційних основ інвестиційної діяльності показав, що визначення поняття «інвестиції» є надто різноманітними, щоб дати змогу сформулювати єдиний та комплексний термін. Законодавство України найбільш повно розкриває його зміст.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції слід розуміти як «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект».

Інвестиції класифікують за різними критеріями: за формою власності; за ознакою національної належності; за об’єктом вкладення; за секторами економіки, в які вони вкладаються; за цільовою орієнтацією; за цілями інвестування та ін.

Державне регулювання інвестиційної діяльності – це «процес створення умов для оптимального залучення інвестицій; діяльність органів державної влади щодо формування національної інвестиційної політики, визначення та ефективного застосування механізмів її реалізації». Слід враховувати, що сьогодні національна законодавча база, яка регулює інвестиційну діяльність, складається з понад 100 різноманітних нормативних документів.

Аналіз зарубіжного досвіду стимулювання інвестиційної діяльності показує, що багато країн залучають ресурси шляхом запровадження податкових пільг. Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи є основним рушієм

інноваційної діяльності, а витрати на їх впровадження свідчать про пріоритетність науково-технічного розвитку, оскільки інноваційна діяльність відкриває перспективи для розширення фінансового потенціалу.

Аналіз розвитку процесів глобалізації та місця України в них дозволяє зробити висновок, що Швейцарія, Нідерланди та Бельгія є найбільш глобалізованими країнами світу. Усі три країни мають високі показники зовнішньої торгівлі та сильні фінансові сектори. Український індекс глобалізації характеризується стабільністю. Серед позитивних наслідків глобалізації в Україні слід виділити наявність прямих іноземних інвестицій, що дозволяє нашій державі вирішити деякі існуючі проблеми.

Аналіз потоків прямих іноземних інвестицій в Україну показує, що надходження прямих іноземних інвестицій в українську економіку протягом останнього десятиліття були досить нерівномірними. Їх надходження з 2014 року по липень 2023 року сильно коливаються, багато в чому залежать від змін у національній та світовій політичній та економічній ситуації. У 2020 році негативне сальдо між приходом і відтоком іноземного капіталу в Україні становило 868 мільйонів доларів США через пандемію COVID-19.

Також було виділено десятку найбільших інвесторів з найбільшими інвестиціями в українську економіку. Очолюють список інвестори з Кіпру з часткою 41,95% у 2020 році.

Аналіз структури прямих іноземних інвестицій в Україну за останні п'ять років за видами економічної діяльності показує, що пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються сільське господарство, лісове господарство та рибальство; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність.

Дослідження галузевої структури іноземного інвестування в промисловість України дозволило виділити наступні галузі промисловості, які є найбільш привабливими для іноземних інвесторів: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; розвиток добувної промисловості та кар'єрів; металургійне виробництво; виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування.

Аналіз макроекономічних показників інвестиційного процесу в Україні свідчить про тенденцію уповільнення динаміки капітальних інвестицій в економіку України відносно ВВП. ВВП динамічно зріс у 3,5 рази, капітальні вкладення — у 1,6 рази, загальне нагромадження — у 2,6 рази. Коли інвестиційні ресурси в економіку країни не перевищують темпи зростання ВВП протягом десяти років поспіль, така динаміка свідчить про те, що Україна виробила стабільний пріоритет спрямування фінансових ресурсів на споживання в період 2013-2022 роки.

Аналіз структури капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування показує, що лише 5% капітальних інвестицій в Україні у 2021 році було профінансовано за рахунок кредитів українських банків та інших позик, тоді як 68,6% капітальних інвестицій було профінансовано за рахунок власних коштів підприємств, а 17,6% - з державного та місцевих бюджетів.

З 2003 року Світовий банк використовує для оцінки ділового та інвестиційного клімату метод, заснований на розрахунку індексу Doing Business. До війни Україна значно прогресувала за показниками інвестиційного клімату, включеними до індексу.

У 2020 році Україна посіла 64 місце (серед 190 економік) у звіті Doing Business, піднявшись на 7 позицій порівняно з попереднім роком і на 19 позицій порівняно з 2016 роком.

Аналіз динаміки українських інвестицій в економіки інших країн показав тенденцію до зниження українських інвестицій. Зокрема, обсяг інвестицій з України суттєво впав порівняно з 2020 роком, досягнувши 906,9 млн. доларів США, зменшившись на 85,5%, у зв'язку зі шкодою, завданою пандемією коронавірусу. У 2021 році через агресивну політику рф та кризи COVID-19 українська економіка пережила тривалий період стагнації. Як наслідок, рівень інвестицій впав. У 2022 році через війну рф проти України та триваючий вплив епідемії ситуація погіршилася до історичного максимуму.

Аналізуючи обсяги прямих інвестицій з України, відмітили, що 85,65% інвестицій надійшло з Кіпру, за ним йдуть рф, Республіка Молдова та Білорусь

(за даними 2020 року), але цифри були значно нижчими. Таким чином, 93,93% усіх іноземних інвестицій розміщено в цих чотирьох основних країнах, на загальну суму 851,9 млн. доларів США.

У свою чергу, аналіз галузевої структури потоків прямих інвестицій з України в 2018-2022 роках свідчить про чітку тенденцію до зменшення інвестицій з України за останні п'ять років. За цей період найбільша частка прямих інвестицій з України завжди припадала на професійну, наукову і технічну діяльність (понад 94%).

Представлено ключові реформи для стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Стали очевидними перспективи залучення в українську економіку іноземних інвесторів. Україна поставила перед собою амбітну, але цілком реалістичну мету: до 2032 року здійснити ривок від перехідної економіки до економіки, що розвивається. Очевидними сферами-кандидатами для іноземних інвестицій є енергетичний та оборонний сектори, які потребують значних інвестицій для відновлення та модернізації, маючи хороші перспективи з точки зору майбутнього попиту. Також визначено перелік інших галузей економіки України, які цікавлять іноземних інвесторів.

Підтримка України у відбудові пошкодженої критичної інфраструктури надає партнерам можливість використовувати інноваційні технології для відновлення та модернізації об'єктів. Забезпечення інклюзивності під час відновлення має вирішальне значення. Сьогодні пріоритетом для українського уряду залишається усунення перешкод для інвестицій та впровадження реформ за підтримки міжнародних партнерів та громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України. Академічний курс: У 2 т. Т. 1: Загальна частина: підручник / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. Корецького НАН України; ред. В. Авер'янов. Київ, 2004. 584 с.
2. Антикорупційні ініціативи стануть одним із ключових напрямків єдиного плану реформ. *Укрінформ*. 2023. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3770194-antikorupcijni-iniciativi-stanut-odnim-iz-klucovih-napramkiv-edinogo-planu-reform-smigal.html> (дата звернення: 17.11.2023).
3. Бабець І. Моделювання впливу прямих іноземних інвестицій на економіку України в умовах повоєнної відбудови. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 1 (80). С. 131-143.
4. Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації. Монографія. Власюк О. С., Мокій А. І., Іляш О. І. та ін.; за ред. Власюка О. С. Київ: НІСД. 2017. 384 с.
5. Белоус О. НБУ оновив рейтинг інвесторів: які країни вклали в Україну найбільше. *РБК-Україна*. URL : <https://www.rbc.ua/ukr/news/nbu-obnovil-reyting-investorov-kakie-strany-1626351742.html> (дата звернення 06.11.2023).
6. Бланк И.А. Інвестиційний менеджмент. — К.: МП "ИТЕМ", 1995. С.10.
7. Бондар Г. Інвестори повертаються в Україну. *Уніан*. 2023. URL : <https://www.unian.ua/economics/finance/investori-povertayutsya-v-ukrajinu-12355602.html> (дата звернення: 20.11.2023).
8. Борзенко О.О. Структурні деформації на світових фінансових ринках після 1990-х років: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 448 с.
9. Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І., Пахомова Т., Романюк О. Мікроекономіка і макроекономіка: Підруч. для студ. екон. спец. закладів освіти: У 2 ч. / С. Будаговська (заг.ред.). 2. вид. — К. : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. 517с.

10. Бутник О.О. Розвиток регіональної фінансово-інвестиційної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 10—13.
11. Вже маємо портфель нових інвестиційних проєктів на понад \$1,3 мільярда. *Укрінформ*. 2023. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3672315-sergij-civkac-vikonavcij-direktor-ofisu-iz-zalucenna-ta-pidtrimki-investicij-ukraineinvest.html> (дата звернення: 17.11.2023).
12. Військова допомога Україні позитивно впливає на економіки країн-партнерів. *Укрінформ*. 2023. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3735474-vijskova-dopomoga-ukraini-pozitivno-vplyvae-na-ekonomiki-krajinpartneriv-pisnij.html> (дата звернення 09.11.2023).
13. Галазюк Н. М., Зелінська О. М., Кравчук О. Я. Сутність та структура міжнародної інвестиційної діяльності на сучасному етапі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 12, частина 1. С. 69-72.
14. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України : колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». К., 2022. 264 с.
15. Глобальні безпекові, політичні, економічні тенденції у світі та їхній вплив на Україну в 2023 році. *Недержавний аналітичний центр «Українські студії стратегічних досліджень»*. URL : <https://ussd.org.ua/2023/01/23/globalni-bezpekovi-politychni-ekonomichni-tendencziyi-u-sviti-ta-yihnij-vplyv-na-ukrayinu-v-2023-roczy%E2%82%AC%91%E2%82%AC%91/> (дата звернення 09.11.2023).
16. Гмирін А. Що заважає активному інвестуванню в український агросектор? *Економічна правда*. 2023. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/01/12/681316/> (дата звернення: 17.11.2023).

17. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15> (дата звернення: 05.10.2023).
18. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330> (дата звернення 19.10.2023).
19. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності: навч. посібник. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 186 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/48941/1/Invest_GSM_2022.pdf (дата звернення: 03.10.2023).
20. Гуткевич С. О. Інвестування: міжнародний досвід. Монографія / С.О.Гуткевич, П.О.Сидоренко, А.С. Соломко, Р.Смик, В.Рябенко; за заг. ред. проф. Гуткевич С.О. – Харків : «Діса плюс». 2017. Т 2. 216 с.
21. Даниленко А.А. Світові тенденції та особливості розвитку прямих іноземних інвестицій. *Фінанси України*. 2019. № 4. С. 99—108.
22. Данилишин Б. Щодо стану інвестиційних процесів в економіці України та шляхів їх активізації. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/503439_shchodo_stanu_investitsiynih_protseviv.html (дата звернення: 01.10.2023).
23. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 26.10.2023).
24. Динаміка, структура та проблеми інвестування в соціальну інфраструктуру: кол. моногр. / В.М. Новіков, Ю.О. Каряїн, А.Г. Гвелесіані / за наук. ред. д.е.н., проф. В. Новікова: Над. акад, наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи; Ін-т укр.-польск. співпрац; Вищ. школ. тур. та ін.-х мов у Варшаві. — Київ, 2021. 94 с
25. Довгалюк В.В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку. *Ефективна економіка*. 2016. № 7. URL :

- <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081> (Last accessed: 22.10.2023).
26. Доклад про світові інвестиції за 2015 рік. URL : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015overview_ru.pdf. (дата звернення: 12.10.2023).
27. Егейська вільна економічна зона. URL : <http://www.esbas.com.tr> (дата звернення 19.10.2023).
28. Економіка України. *Мінфін*. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/> (дата звернення 26.10.2023).
29. Задоя А.О. Міжнародна інвестиційна діяльність: навч. посібник. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 122 с.
30. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 року. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 06.10.2023).
31. Захарченко Н.В. Інвестування: навч.-метод. посібник. – Одеса: «Атлант ВОИ СОИУ», 2018. 184 с.
32. Ігнатюк В.В., Малахова Ю.А., Сукманюк В.М. Сучасні джерела фінансування інвестиційних потреб підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. №2 (19). С. 98 – 102.
33. Інвестиції в Естонії. URL : <http://www.investinestonia.com> (дата звернення 19.10.2023).
34. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. *Міністерство економіки України*. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki> (дата звернення: 20.11.2023).
35. Іноземні інвестиції в Україні. Офіційні статистичні матеріали. К.: ІНТЕІ, 2018. 248 с.
36. Капітанець Ю. Особливості державного регулювання аграрної економіки в умовах ринкових відносин. URL:

- http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_4/169.pdf (дата звернення: 05.10.2023)
37. Касянок К.Г. Міжнародні інвестиційні потоки в умовах глобальних фінансових дисбалансів. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2016. № 3. С. 30–36.
 38. Клопов І. О. Теоретичні аспекти формування стратегії розвитку відновлювальної енергетики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 13. Частина 2. С. 142–147.
 39. Ковальчук Н. О. Фінансові інвестиції : Конспект лекцій. – Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2021. 81 с.
 40. Кологойда О. В. Правове регулювання фондового ринку України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. 320 с.
 41. Конституція України : Закон України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (06.10.2023).
 42. Коробкова О. Інвестиції і що потрібно для їх залучення? URL : https://lb.ua/blog/olena_korobkova/546758_investitsii_i_shcho_potribno_ih.html (дата звернення: 20.11.2023).
 43. Король М.М., Поп М.Ю. Сучасні тенденції та динаміка прямого іноземного інвестування в міжнародній економіці. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2016. №2. С. 13–17.
 44. Кравчун О. Механізми державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Теорія та практика державного управління. 2012. Вип. 3 (38). С. 323–332.
 45. Крупка І.М. Макроекономічний аналіз інвестування у трансформаційній економіці України. — Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 465 с.
 46. Мазепа І. Приватизація чи прихвати́зація. Який шлях обере Україна. *Економічна правда*. 2023. URL :

- <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/10/13/705447/> (дата звернення: 17.11.2023).
47. Макаренко А.С. Система органів державного регулювання інвестиційної діяльності. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 3–4 (12–13). С. 60–65.
 48. Макаренко Є.В. Особливості інноваційного розвитку європейських країн. *Проблеми науки*. 2018. № 7. С. 39—42.
 49. Макроекономіка : навч. посіб. / за ред. проф. С. І. Архієреєва – Х : Видавництво Іванченка І.С., 2019. 216 с.
 50. Малахова Ю.А., Хобта М.О., Гончар Т.М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. №2. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/93.pdf (дата звернення: 19.10.2023).
 51. Мельник М. І., Залуцький І. Р. Виокремлення глобалізаційних чинників соціальноекономічного розвитку: концепт ендогенізації. *Регіональна економіка*. 2022. №1. С. 14–30.
 52. Миценко І.М., Бабець І.Г. Трансформація системи управління зовнішньоекономічною та інвестиційною безпекою України в умовах глобалізації: монографія. Кропивницький: ЦНТУ, Поліграф-Сервіс, 2021. 464 с.
 53. Мірошніченко Б. Світ прямує до торгової війни, де кожен сам за себе. Кінець епохи глобалізації? *Економічна правда*. 2023. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/17/696022/> (дата звернення: 13.11.2023).
 54. Музиченко А.С. Державне регулювання інвестиційної діяльності. – К.: Науковий світ, 2001. 345 с.
 55. Нагребельний В. Державне регулювання. Юридична енциклопедія: енциклопедія: в 6 т. Т. 2: Д-Й. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; ред. Ю. Шемшученко. Київ: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. С. 118–119.

56. Надвірнянський Ю. Міжнародна інвестиційна діяльність між Україною та Європейським союзом. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 6. Том 2. С. 136-141.
57. Намлієва Н.М. Принципові основи державного регулювання інвестиційної діяльності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №4. С. 96-99.
58. Насипайко Д.С., Ножнова А.В. Роль фінансово-інвестиційної діяльності у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 10-11 травня 2023 року / За заг. редакцією проф. Ткаченко А.М. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 268-270.*
59. Нова Україна: стимулювання інвестицій у свободу, мир та процвітання. *Звіт Агентства США з міжнародного розвитку*. URL : https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-04/EDGE%20UIPA%20Report-%20online%20-%20Ukrainian%20%2811%20Apr%202023%29_AC.pdf (дата звернення: 13.11.2023).
60. Обух В., Колода Я. Агропереробка після війни: інвестувати потрібно вже зараз. *Укрінформ*. 2023. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3711544-agropererobka-pisla-vijni-investuvati-potribno-vze-zaraz.html> (дата звернення: 20.11.2023).
61. Оцінка обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010–2020 рр. *Національний банк України*. Департамент статистики та звітності. Київ, 2021. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2023).
62. Павлушенко Т. Єврокомісія рекомендувала відкрити переговори щодо вступу України в ЄС. *Forbes Ukraine*. 2023. URL : <https://forbes.ua/money/evrokomisiya-rekomendovala-vidkriti-peregovori-shchodo-vstupu-ukraini-v-es-mi-vzhe-za-krok-do-chlenstva-spyler-ni->

- [orientovno-u-2030-rotsi-intervyu-z-veronikoyu-movchan-yaka-zaymaetsya-temoyu-vidnosin-09112023-17171](#) (дата звернення: 17.11.2023).
63. Питання Міністерства економіки : Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 20.08.2014 № 459. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.10.2023).
64. Плахотнік О. О., Павленко А. А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 62-67.
65. Політика залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Китаї. URL: <http://bugabooks.com/book/515-fenomen-yekonomicheskogo-razvitiya-kitaya/47-82-politika-privlecheniya-pryamixinostrannyx-investicij-pii.html> (дата звернення 19.10.2023).
66. Положення про Національну інвестиційну раду. Затверджено Указом Президента України від 29.08.2016 р. № 365/2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016> (дата звернення 26.10.2023).
67. Про затвердження Положення про департамент інвестицій. *Мінеконом, торгівлі та сг*; Наказ, Положення від 03.03.2020 № 394. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0394915-20#Text> (дата звернення: 05.10.2023).
68. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вер. 1991 р. №1561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>. (дата звернення: 02.10.2023) .
69. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 16.05.2008 № 279. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-18/print1399544590934030> (дата звернення: 05.10.2023).
70. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 №93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 196. Ст. 80. URL : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр> (дата звернення: 06.10.2023).

71. Редькіна В.А. Сучасний потенціал українсько-турецьких відносин у контексті реалізації геоекономічної стратегії України. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 7. С. 50—58.
72. Рейтинг країн за легкістю ведення бізнесу (Doing Business). *Nonews*. <https://nonews.co/directory/lists/countries/doing-business> (дата звернення: 16.11.2023).
73. Розвиток проектних підходів в управлінні фінансовим потенціалом підприємств. *Експерт*. 2019. № 44. URL: <http://expert.ua/articles/22/0/7233> (дата звернення 19.10.2023).
74. Рубін І.І. Класики політичної економії: Від XVII до середини XIX ст.: Збірка витягів з творів економістів та пояснювальні статті. - Х; К.: Держвидав України, 1930. 460с.
75. Рубцова-Каменська Г. Державне управління інвестиційною діяльністю за участю іноземного інвестора. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №10. С. 66-72.
76. Руденко О. А. Особливості регулювання інвестиційних процесів та дослідження інвестиційного потенціалу в постсоціалістичних країнах. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1 (33). С. 85-91.
77. Самотоєнкова О. В. Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/48.pdf (дата звернення 26.10.2023).
78. Свириденко Ю. Реформа системи закупівель: від центрів компетенцій до спеціалізованих агенцій. *Економічна правда*. 2023. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/11/704159/> (дата звернення: 17.11.2023).
79. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних сполучень / уклад. Л. Пустовіт [та ін.]. Київ, 2000. С. 762.

80. Соколовська О.М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. №2. С.92-99.
81. Стариченко М.А. Напрями удосконалення організації інвестиційного процесу на сільськогосподарських підприємствах. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4108> (дата звернення: 13.11.2023).
82. Статистика зовнішнього сектору. *Національний банк України*. URL : <http://bank.gov.ua> (дата звернення 06.11.2023).
83. Степанова А.А. Інвестування в схемах і таблицях. Частина 1: підр. – К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2021. 103 с.
84. Стирський М. В. Макроекономічні чинники інвестиційної діяльності в країнах Центральної та Східної Європи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 23. С. 5-10.
85. Тимоць М.В., Стахів Г.І. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2155/2084> (дата звернення 06.11.2023).
86. Тодеренчук С. Переваги та недоліки податкової реформи «10:10:10» для бізнесу. *Економічна правда*. 2023. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/28/699587/> (дата звернення: 17.11.2023).
87. Топ-10 міжнародних інвестиційних фондів: світові осередки фінансових активів. URL : <https://mado.org.uk/top-10-investycyjnyh-companyj-svitu/> (дата звернення: 12.10.2023).
88. Украинская Советская Энциклопедия (в 12 томах), К.: "Полиграфкнига", 1980. Т. 4. С. 252.
89. Україна цікава іноземним інвесторам попри війну. Але є нюанси. *Ліга оновлення України*. URL : <https://onova.org.ua/news/ukraina-tsikava->

- [inozemnym-investoram-popry-viinu-ale-ie-niuansy](#) (дата звернення: 20.11.2023).
90. Українська інфраструктура має широкий потенціал для інвестицій іноземних партнерів. *Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України*. URL : <https://restoration.gov.ua/press/news/55759.html> (дата звернення: 20.11.2023).
91. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент: Навч. посіб. — К.: МАУП, 1999. С. 5.
92. Федорович О. Навчання фахівців у сфері залучення прямих іноземних інвестицій. Інформаційний посібник для тренера. 2018. URL : <https://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/teachINZ.pdf> (дата звернення: 17.11.2023).
93. Халецька А. А. Наукові підходи до визначення механізму регулювання інвестиційної діяльності. *Ефективна економіка*. 2012. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=945> (дата звернення: 04.10.2023).
94. Чайковська М. П. Інвестування : підр. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2016. 322 с.
95. Чеберяко О. В. Сутність та особливості діяльності інвестиційних фондів на фондовому ринку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 18 : Економіка і право. 2014. Вип. 24. С. 196-213.
96. Чиненьє Г. Топ інвестиційних компаній: 10 найкращих інвестиційних компаній США. URL : <https://ffin.ua/stocks/JPM> (дата звернення: 12.10.2023).
97. Шапуров О. О. Інвестування: підручник для студентів ЗДІА спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання. Запоріжжя: Запорізь. держ. інж. акад, 2017. 176 с.
98. Швець Ю. О., Бурдило О. В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 12, ч.2. С. 165-168.

99. Шевчук А. Як світові промислові гіганти розвивають виробництво в Україні під час війни. URL : <https://gmk.center/ua/posts/yak-svitovi-promislovi-giganti-rozvivajut-virobnictvo-v-ukraini-pid-chas-vijni/> (дата звернення: 20.11.2023).
100. Шевчук І. В. Вплив податкової політики на інвестиційні процеси в Україні. *Вісник ЖНАЕУ*. 2015. № 1 (48). Т. 2. С. 160–170.
101. Шут С.О. Інвестиції: сучасний підхід до трактування економічної сутності категорії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. №5. С. 222-225.
102. Юрків Р. Р. Адаптація іноземного досвіду формування і використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 96–102.
103. Acosta P., Loza A. Short and long run determinants of private investment in Argentina. *Journal of Applied Economics*. 2005. Vol. VIII. No. 2. P. 389-406.
104. Doing Business-2020. Завдяки чому Україна піднялася в рейтингу на 64 сходинку. *Економічна правда*. 2019. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/10/24/652929/> (дата звернення: 13.11.2023).
105. HSBC & IDA Ireland. Ireland Asia. Report. 2021. URL : <https://www.idaireland.com/newsroom/publications/ireland-asia-report2.pdf> (Last accessed: 22.10.2023).
106. KOF Globalisation Index. URL : <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> (Last accessed: 22.10.2023).
107. Tani Sh. India stays away from RCEP talks in Bali. *Nikkei Asian Review*. 4 February 2020. URL : <https://asia.nikkei.com/Economy/Trade/India-stays-away-from-RCEP-talks-in-Bali> (Last accessed: 22.10.2023).
108. The New encyclopaedia Britannika (in 30 Vollumes) – Chicago, London, Voll. 6: Holderness – Krasnoje. 1994. P. 363.

109. Which market is the most attractive for energy transition investment?
2021. URL : <https://2021.global-climatescope.org> (the date of access: 20.11.2023).
110. World Bank Group. Doing Business – 2020: Economy Profile of Ukraine. 2021. URL :
<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf> (the date of access: 10.11.2023).
111. Zhou L. What is RCEP and what does an Indo-Pacific free-trade deal offer China? South China Morning Post. 12 November 2020. URL :
<https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3109436/what-rcepand-what-does-indo-pacific-free-trade-deal-offer> (Last accessed: 22.10.2023).

ДОДАТКИ